

Προστασία Εφηβικών Ερωτικών Σχέσεων (ΠΕΕΣ) Σύνδεση του πλαισίου και των κινδύνων που υπάρχουν στο διαδίκτυο και έξω από αυτό

Σύνοψη

Χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα DAPHNE III της Ευρωπαϊκής
Επιτροπής

Περιεχόμενα:

1. Υπόβαθρο
2. Εταίροι
3. Χρηματοδότηση
4. Επιδιώξεις και στόχοι
5. Μεθοδολογία
6. Ευρήματα:
 - Ευαισθητοποίηση πολιτικών και πρακτικών στην Ευρώπη σχετικά με τις εφηβικές ερωτικές σχέσεις και τις νέες τεχνολογίες
 - Δείκτες επίπτωσης και αντίκτυπος από τη βίωση διαπροσωπικής βίας και κακοποίησης στις σχέσεις των νέων
 - Κίνδυνος και προστατευτικοί (προγνωστικοί) παράγοντες για τη θυματοποίηση και την αυτοουργία ΔΒΚ
 - Οι απόψεις των νέων σχετικά με την πρόληψη και την παρέμβαση για τη διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις σχέσεις των νέων
 - Διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις ερωτικές σχέσεις από τη σκοπιά των νέων
7. Συμπεράσματα
8. Βιβλιογραφία

ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Στην Ευρώπη, η έρευνα, η πρόληψη και η νομοθεσία (για παράδειγμα, η Σύμβαση της Ισταμπούλ) σχετικά με την οικογενειακή βία (ΟΒ) έχουν εστιάσει κυρίως στις εμπειρίες βίας ενήλικων γυναικών στις ερωτικές τους σχέσεις και στον αντίκτυπο που έχει η ΟΒ μεταξύ ενηλίκων στα παιδιά και τους νέους ανθρώπους.

Ωστόσο, συγκριτικά γνωρίζουμε ελάχιστα για τις εμπειρίες διαπροσωπικής βίας και κακοποίησης (ΔΒΚ) στις ερωτικές σχέσεις των *ίδιων των νέων*. Επιπλέον, πολλές από τις πρόσφατες ευρωπαϊκές (ΕΕ) πολιτικές παιδικής πρόνοιας για την προστασία των παιδιών δεν αναγνωρίζουν επαρκώς ότι η ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων αποτελεί ζήτημα της παιδικής πρόνοιας.

Πρόσφατες έρευνες σχετικά με τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων έχουν εστιάσει κυρίως σε κατά πρόσωπο μορφές βίας και κακοποίησης. Λίγες εθνικές και διεθνείς έρευνες έχουν καταπιαστεί με την εμφάνιση και τον αντίκτυπο των νέων τεχνολογιών, μεταξύ των οποίων και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στις εμπειρίες ΔΒΚ των νέων. Ευρήματα από συνεντεύξεις στο ΗΒ (Barter κ.ά. 2009, Marsh κ.ά. 2010) έχουν υπογραμμίσει το ρόλο που μπορούν να παίξουν οι διαδικτυακοί χώροι, όπως αυτοί των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, στην προώθηση μορφών κατά πρόσωπο ΔΒΚ. Επομένως, οι νέες τεχνολογίες μπορεί να εντείνουν τις μη διαδικτυακές εμπειρίες βίας, αλλά και να αποτελέσουν μια διακριτή μορφή κακοποίησης. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο επιδρούν οι τεχνολογικές καινοτομίες και η εκτεταμένη χρήση τους από τους νέους ανθρώπους στις εμπειρίες ΔΒΚ παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεξερεύνητος, τόσο στην ευρωπαϊκή όσο και τη διεθνή έρευνα.

Η ταχύτητα με την οποία τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι στην ΕΕ αποκτούν πρόσβαση στα συγκλίνοντα μέσα του διαδικτύου και της κινητή τηλεφωνίας είναι πρωτοφανής στην ιστορία της τεχνολογικής καινοτομίας (Livingstone και Haddon 2008). Αυτό που είναι σαφές είναι ότι οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν στο διαδίκτυο τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι δεν είναι κατ' ανάγκη οι ίδιοι με εκείνους που αντιμετωπίζουν οι ενήλικοι (Livingstone κ.ά. 2011), κάτι που ισχύει και για το ζήτημα της ΔΒΚ. Η έρευνα έχει δείξει ξεκάθαρα ότι για τους νέους, οι εικονικοί και οι πραγματικοί χώροι συγκροτούνται από κοινού, κάτι που απαιτεί εμπειρική διερεύνηση των σύνθετων τρόπων με τους οποίους χρησιμοποιούνται και εκλογικεύονται οι νέες τεχνολογίες στην καθημερινή ζωή (Holloway και Valentine 2001· Livingstone και Bober 2004). Η έρευνά μας ακολουθεί αυτή την παράδοση.

Το πρόγραμμα EU Kids Online κατέληξε σε πρωτοποριακά ευρήματα σχετικά με την οπτική γωνία των παιδιών στην Ευρώπη και των γονιών τους για τους κινδύνους και την ασφάλεια στο διαδίκτυο (Livingstone κ.ά. 2011). Στους διαδικτυακούς κινδύνους που εντοπίστηκαν συμπεριλαμβάνονται: η πορνογραφία, ο εκφοβισμός, η λήψη μηνυμάτων σεξουαλικού περιεχομένου και η κατάχρηση προσωπικών δεδομένων. Ωστόσο, ο ρόλος των νέων τεχνολογιών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διαιώνιση και τη διατήρηση της ΔΒΚ στις ερωτικές σχέσεις των νέων δεν έχει διερευνηθεί.

Πρέπει επίσης να προσέχουμε όταν μεταφέρουμε αντιλήψεις και τρόπους πρόληψης σχετικά με την ΔΒΚ των ενηλίκων στις εμπειρίες των νέων. Μολονότι οι δομικές ανισότητες που βρίσκονται πίσω από τη ΔΒΚ ως μορφή έμφυλης βίας μπορεί να είναι παρεμφερείς, η θέση των νέων μέσα στην κατασκευή της παιδικότητας επιφέρει δομικές, καθώς και κοινωνικές, ανισότητες και περιορισμούς, που δεν βιώνονται από τους/τις ενήλικους/-ες. Επιπλέον, διαφορετικά κράτη εμφανίζουν διαφορετική δομική και πολιτισμική δυναμική, κάτι που μπορεί να επηρεάζει τόσο το βαθμό όσο και το χαρακτήρα της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων, του αντίκτυπου της ΔΒΚ στην ευημερία των νέων και τις στρατηγικές τους για την αναζήτηση βοήθειας και την αντίσταση.

Συνεπώς, απαιτείται μεγαλύτερη αναγνώριση του προβλήματος της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων σε όλη την Ευρώπη. Η ευαισθητοποίηση απέναντι στα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι άνθρωποι που βιώνουν ΔΒΚ και η βαθύτερη κατανόηση του ρόλου των νέων τεχνολογιών πρέπει ενταχθεί πλήρως στη διαμόρφωση προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης. Η έλλειψη συγκρίσιμων στοιχείων για τη θυματοποίηση στη ΔΒΚ και τον αντίκτυπό της στην ευημερία των νέων θέτει εμπόδια σε αυτή τη διαδικασία σε πολλά κράτη-μέλη της ΕΕ. Το πρόγραμμά μας επιδίωκε να ξεκινήσει την προσπάθεια κάλυψης αυτού του κενού στην κατανόηση και τη διαμόρφωση μεθόδων πρόληψης στην ΕΕ.

Οι εταίροι επιλέχθηκαν ώστε να υπάρχει ευρεία γεωγραφική και πολιτική κατανομή και ποικιλία ως προς την ισότητα των φύλων καθώς και παραλλαγές στη χρήση των νέων τεχνολογιών από τους/τις νέους/-ες. Συμπεριλάβαμε μια κατανομή χωρών με βάση τον Ευρωπαϊκό Δείκτη Ισότητας των Φύλων για να μελετήσουμε τον αντίκτυπο της έμφυλης δυναμικής κάθε χώρας στις εμπειρίες ΔΒΚ. Στο πλαίσιο του δείγματός μας, η Νορβηγία και η Αγγλία θεωρήθηκε ότι έχουν μεγαλύτερο βαθμό ισότητας των φύλων από τη Βουλγαρία, την Κύπρο και την Ιταλία. Οι χώρες που επιλέχθηκαν έπρεπε επίσης να αντανakλούν τις διακρίσεις που έχει εντοπίσει η έρευνα EU Kids Online, που αφορά τη διαφορετική χρήση των νέων τεχνολογιών από παιδιά και νέους/-ες και τους σχετικούς κινδύνους. Επιλέξαμε σκόπιμα κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν χαμηλά (Βουλγαρία και Κύπρος), μέτρια (Ιταλία) και υψηλά (Νορβηγία και Αγγλία) επίπεδα χρήσης του διαδικτύου.

Ομάδες προγράμματος:

Αγγλία: Christine Barter, Nadia Aghtaie, Cath Larkins, Marsha Wood, Nicky Stanley

Βουλγαρία: Georgi Apostolov, Luiza Shahbazyan

Κύπρος: Susana Pavlou, Stalo Lesta

Ιταλία: Noemi De Luca, Gianna Cappello

Νορβηγία: Carolina Øverlien και Per Hellevik

Η Alba Lanau (Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ) παρείχε στατιστολογική υποστήριξη στην ομάδα του προγράμματος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Η έρευνα χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα DAPHNE III της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το NSPCC ήταν εταίρος.

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Συνολικός στόχος του προγράμματος ήταν:

- να συμβάλει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης μέσω της παρουσίασης πειστικών στοιχείων·
- να επιτρέψει στις εμπειρίες και τις απόψεις των νέων να συνδιαμορφώσουν πολιτικές και πρακτικές·
- να ενισχύσει την διαμόρφωση κατάλληλων προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης·
- να προσφέρει ένα μέσο το οποίο θα μπορούν να προσεγγίσουν άμεσα οι νέοι/-ες.

Οι επιμέρους επιδιώξεις του προγράμματος ήταν:

- 1) Να χαρτογραφηθούν οι σχετικές πολιτικές, πρακτικές και γνώσεις σχετικά με την ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων σε κάθε χώρα-εταίρο και ο βαθμός στον οποίο λαμβάνουν υπόψη τη σύνδεση ανάμεσα στις νέες τεχνολογίες και τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων.
- 2) Να δημιουργήσει την πρώτη ευρωπαϊκή συγκριτική βάση στοιχείων σχετικά με τη συχνότητα, τον αντίκτυπο και τον κίνδυνο, καθώς και τους προστατευτικούς παράγοντες που συνδέονται με την διαδικτυακή και μη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων.
- 3) Να συμπεριλάβει τις εμπειρίες και τις απόψεις των νέων, περιλαμβάνοντας σε αυτές και το ρόλο των νέων τεχνολογιών, ώστε να ενισχυθεί και να σχεδιαστεί η ανάπτυξη ευρωπαϊκών αντιδράσεων πρόληψης και παρέμβασης.
- 4) Να δημιουργήσει μια ψηφιακή βάση σε όλες τις γλώσσες των εταίρων, η οποία θα είναι άμεσα προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου STIR και μέσω του κατεβάσματος της σχετικής εφαρμογής. Η βάση αυτή θα δημιουργηθεί μαζί με τους νέους για τους νέους και θα συμβάλλει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης, θα περιλαμβάνει ερευνητικά ευρήματα και κατευθυντήριες οδηγίες για τις κατάλληλες πηγές βοήθειας σε κάθε χώρα.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το STIR βασίστηκε σε μια προσέγγιση μικτής μεθόδου σε τέσσερα στάδια:

- **Στάδιο 1:** Ειδικευμένα εργαστήρια: Σε δύο περιπτώσεις, εταίροι συγκρότησαν μια ομάδα ειδικών από κάθε χώρα, που έργο της ήταν να εντοπίσει τι ήταν

γνωστό σχετικά με τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων σε κάθε χώρα και να καταλήξει στην κατάλληλη πορεία για την ανάπτυξη πολιτικών και πρακτικών

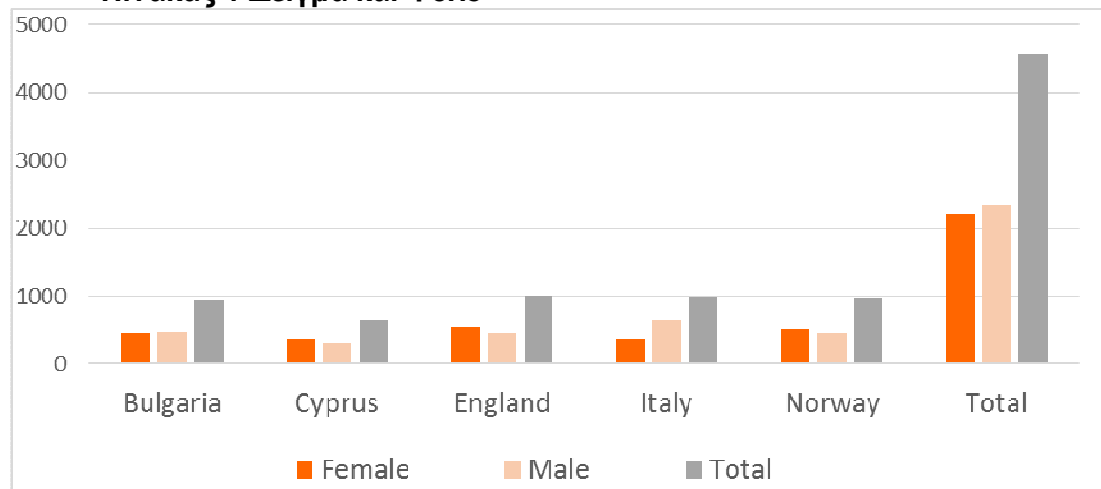
- **Στάδιο 2:** Μια εμπιστευτική σχολική έρευνα με δείγμα περίπου 4.500 νέα άτομα, ηλικίας 14-17 ετών, που πραγματοποιήθηκε σε 45 σχολεία
- **Στάδιο 3:** Ημιδομημένες συνεντεύξεις με 100 νέα άτομα, με χρήση προγράμματος συνεντεύξεων και περιγραφικών σημειωμάτων
- **Στάδιο 4:** Διαμόρφωση δικτυακής βάσης και σχετικής εφαρμογής για νέους ανθρώπους (www.stiritapp.eu)

Σε κάθε χώρα συγκροτήθηκε συμβουλευτική ομάδα από νέους ανθρώπους για να σχολιάσει όλες τις πλευρές της έρευνας. Οι ομάδες βοήθησαν να διαμορφωθεί η έρευνα, τα προγράμματα των συνεντεύξεων και τα περιγραφικά σημειώματα, καθώς και οι διαδικτυακές πηγές.

Έρευνα: 4.564 νέοι άνθρωποι, σε ίσο σχεδόν ποσοστό αντρών και γυναικών, συμμετείχαν στην έρευνα (μικρότερο ποσοστό γυναικών στο δείγμα της Ιταλίας), βλ. Πίνακα 1. Όλες οι χώρες προσπάθησαν να συγκεντρώσουν 1.000 συμμετοχές, εκτός από την Κύπρο όπου, λόγω του μικρότερου πληθυσμού, επιδιώχθηκε το μισό αυτού του αριθμού, το οποίο όμως ξεπεράστηκε.

Πίνακας 1 Δείγμα και Φύλο

Όλα τα άτομα που συμμετείχαν ήταν μεταξύ 14 και 17 ετών (βλ. Πίνακα 2), η κατανομή των ηλικιών ήταν παρεμφερής στα δείγματα τεσσάρων από τις χώρες, ωστόσο στην Αγγλία όλοι οι νέοι άνθρωποι που συμμετείχαν ήταν 14 και 15 ετών. Η πλειονότητα των νέων ανθρώπων (72%) ανέφεραν ότι είχαν φίλο ή φίλη. Το ποσοστό αυτό ήταν υψηλότερο στην Ιταλία και χαμηλότερο στη Νορβηγία, βλ. Πίνακα 3). Οι περισσότεροι νέοι άνθρωποι (96%) είχαν σύντροφο του αντίθετου φύλου, και 4% είχαν σύντροφο του ίδιου φύλου. Όλα τα ευρήματα της έρευνας

βασίστηκαν στους 3.277 νέους και νέες που δήλωσαν ότι τώρα ή στο παρελθόν είχαν κάποια σχέση.

Πίνακας 2 Δείγμα και Ηλικία

	Μέση ηλικία	Αριθμός	Τυπική απόκλιση
Βουλγαρία	15.27	950	1.07974
Κύπρος	15.62	642	1.09834
Αγγλία	14.73	1005	.59950
Ιταλία	15.29	991	.89191
Νορβηγία	15.10	991	.85630
Σύνολο	15.17	4579*	.94749

*15 δεν έδωσαν το φύλο τους και αποκλείστηκαν από τη συνολική ανάλυση

Πίνακας 3 Είχαν Σχέση ανά Φύλο

	Φύλο	Ναι	Όχι
Βουλγαρία	Γυναίκες	69% (αρ.=313)	31% (αρ.=140)
	Άντρες	69% (αρ.=335)	31% (αρ.=148)
	Σύνολο	69% (αρ.= 648)	31% (αρ.=288)
Κύπρος	Γυναίκες	79% (αρ.=272)	21% (αρ.=74)
	Άντρες	79% (αρ.=233)	21% (αρ.=63)
	Σύνολο	79% (αρ.=505)	21% (αρ.= 137)
Αγγλία	Γυναίκες	74% (αρ.= 401)	26% (αρ.=139)
	Άντρες	70% (αρ.=323)	30% (αρ.=138)
	Σύνολο	72% (αρ.=724)	28% (αρ.=277)
Ιταλία	Γυναίκες	82% (αρ.= 293)	18% (αρ.=66)
	Άντρες	89% (αρ.=565)	11% (αρ.=67)
	Σύνολο	87% (αρ.=858)	13% (αρ.=133)
Νορβηγία	Γυναίκες	53% (αρ.=272)	47% (αρ.=242)
	Άντρες	58% (αρ.=270)	42% (αρ.=197)
	Σύνολο	55% (n=439)	45% (αρ.=981)

*48 δεν απάντησαν αυτή την ερώτηση

Συνεντεύξεις: Για το ποιοτικό σκέλος της έρευνας, διεξάχθηκαν συνολικά 100 εις βάθος ημιδομημένες συνεντεύξεις με νέους ανθρώπους. 91 από αυτές τις συνεντεύξεις συμπεριλήφθηκαν στην ανάλυση, καθώς δεν είχαν όλα τα άτομα που συμμετείχαν κάποια άμεση εμπειρία βίας από ερωτικό σύντροφο. Οι συνεντεύξεις που συμπεριλήφθηκαν έγιναν με 67 νέες γυναίκες και 24 νέους άντρες. Οι συμμετέχουσες/-οντες ήταν μεταξύ 13 και 19 ετών· η πλειονότητα ήταν 15 έως 17 ετών. Τα άτομα που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις επιλέχθηκαν από σχολεία, από χώρους όπως κατασκηνώσεις νέων και εργαστήρια για νέους/-ες, ή από ειδικευμένες υπηρεσίες όπως αυτές που δουλεύουν με περιπτώσεις ΔΒΚ.

Ανάλυση

Έρευνα: Εφαρμόστηκαν μέθοδοι περιγραφικής στατιστικής, όπως συνδυαστικοί πίνακες, για κάθε μορφή βίας σε κάθε χώρα. Έγινε ανάλυση χ-τετράγωνο για να προσδιοριστούν οι στατιστικά σημαντικές διαφορές στο σύνολο στοιχείων κάθε χώρας. Καθώς από τους περιορισμούς της έρευνας δεν ήταν εφικτό να συγκεντρωθεί δείγμα τυχαίας διαστρωμάτωσης δεν μπορούμε να συγκρίνουμε στατιστικά διαφορές *μεταξύ χωρών*, μπορούμε ωστόσο να παρατηρήσουμε γενικά πρότυπα στα συγκριτικά στοιχεία.

Οι λογιστικές παλινδρομήσεις που έγιναν για κάθε χώρα ξεχωριστά επιβεβαίωσαν ότι, με λιγότερες εξαιρέσεις, οι παράγοντες πρόβλεψης ήταν σε μεγάλο βαθμό σταθεροί και στις πέντε χώρες. Αυτό οδήγησε στη χρήση ενός μοντέλου για κάθε είδος βίας. Επιπλέον, εκτελέστηκαν ξεχωριστές παλινδρομήσεις για τους άντρες και τις γυναίκες. Οι βασικές μεταβλητές εντοπίστηκαν στη βάση της υπάρχουσας θεωρίας και προστέθηκαν σταδιακά στο μοντέλο, ελέγχοντας τη σταθερότητα των συσχετισμών που εντοπιζόνταν σε κάθε βήμα. Το αρχικό μοντέλο περιλάμβανε τις μεταβλητές ηλικίας και χώρας, στις οποίες προστέθηκαν άλλες ομάδες μεταβλητών, όπως χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων/-ουσών, γενικότερες συμπεριφορές και η βία κατά την παιδική ηλικία. Διαπιστώθηκε ότι οι συσχετισμοί ήταν γενικά σταθεροί. Για την παρούσα σύνοψη παρέχονται οι Λόγοι Πιθανοτήτων (ΛΠ). Όπως συμβαίνει με κάθε διακρατική έρευνα, δεν είμαστε σε θέση να εντοπίσουμε αιτιακές σχέσεις και συνεπώς δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε αν οι παράγοντες πρόβλεψης αποτελούν αιτία ή αποτέλεσμα της βίας. Αναφέρονται μόνο τα αποτελέσματα που ήταν σημαντικά στο 0,05.

Οι συνεντεύξεις μεταγράφηκαν και αναλύθηκαν με τη χρήση μιας προσέγγισης-πλαίσιο, για να εξασφαλιστεί ότι θα αναγνωριστούν τα συγκρίσιμα ζητήματα και θα γίνουν κατανοητά μέσα στα συμφραζόμενα τους.

Ζητήματα δεοντολογίας

Όλα τα μέλη της ερευνητικής ομάδας του STIR είχαν εργαστεί σε διάφορα ευαίσθητα ερευνητικά προγράμματα με παιδιά και νέους ανθρώπους και είχαν πλήρη επίγνωση των ζητημάτων δεοντολογίας που περιλαμβάνει ένα τέτοιο έργο. Το πρόγραμμα πήρε τη δεοντολογική έγκριση της Επιτροπής Δεοντολογίας της Σχολής Μελετών Εφαρμοσμένων Πολιτικών του Πανεπιστημίου του Μπρίστολ (2013).

Στάδιο 1: Ερωτηματολόγιο

Παρουσίαση και διανομή πληροφοριών

Αρχικά, ένα μέλος από κάθε ερευνητική ομάδα παρουσίασε την έρευνα στους/στις μαθητές/-ριες του σχολείου και τους γονείς/κηδεμόνες τους. Οι νέοι/ες μπορούσαν να κάνουν ερωτήσεις εκείνη τη στιγμή ή αργότερα, προσωπικά με τους/τις ερευνητές/-ριες. Τα ενημερωτικά φυλλάδια εξηγούσαν: ποιοι/-ες ήταν οι ερευνητές/-ιες· πώς

μπορούσαν να έρθουν σε επαφή μαζί τους· τους στόχους του προγράμματος· τι περιλάμβανε η συμμετοχή· εγγυήσεις για την απόλυτη εμπιστευτικότητα της έρευνας· τον εθελοντικό χαρακτήρα του προγράμματος· και το ζήτημα της συναίνεσης. Τόσο οι μαθητές/-ριες όσο και οι γονείς/κηδεμόνες λάμβαναν λεπτομέρειες επικοινωνίας με την ερευνητική ομάδα για την περίπτωση που είχαν περαιτέρω ερωτήσεις ή ανησυχίες.

Συναίνεση – νέοι/-ες

Όλοι οι νέοι άνθρωποι που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν στην έρευνα ήταν υποχρεωμένοι να υπογράψουν ένα έντυπο συναίνεσης πριν τη συμμετοχή τους. Το έντυπο συναίνεσης δήλωνε ρητά ότι είχαν συναινέσει και υπενθύμιζε στο νέο άτομο πως η έρευνα ήταν απολύτως εμπιστευτική και η συμμετοχή εθελοντική.

Συναίνεση – γονείς/κηδεμόνες

Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν δύο έντυπα γονικής/κηδεμονικής συναίνεσης, τα οποία αντανakλούσαν τα διαφορετικά πλαίσια δεοντολογίας σε κάθε χώρα. Αν οι γονείς/κηδεμόνες δεν ήθελαν να συμμετάσχει το παιδί τους έπρεπε να υπογράψουν το έντυπο εξαίρεσης που συνόδευε το ενημερωτικό φυλλάδιο γονέων/κηδεμόνων και να το επιστρέψουν στην ερευνητική ομάδα, με προπληρωμένο φάκελο ή στέλνοντας μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στον/στην αναφερόμενο/-η ερευνητή/-ρια, δηλώνοντας ότι το παιδί τους δεν θα συμμετείχε στην έρευνα. Αν οι γονείς/κηδεμόνες ήθελαν να συμμετάσχει το παιδί τους έπρεπε να υπογράψουν το έντυπο συμμετοχής και να το επιστρέψουν ώστε να επιτραπεί η συμμετοχή του παιδιού τους.

Διοίκηση της έρευνας

Η έρευνα διευθύνθηκε από ερευνητές/-ριες σε κάθε σχολείο. Η διαδικασία της έρευνας διαρκούσε από 20 έως 30 λεπτά. Στο τέλος της είχε συμπεριληφθεί ένα μικρό γενικό κουίζ για τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες που τελείωναν νωρίς ή που δεν ήθελαν να συνεχίσουν την έρευνα.

Εμπιστευτικότητα

Τα ερωτηματολόγια ήταν εμπιστευτικά και ανώνυμα. Γινόταν σαφές σε όλα τα άτομα που συμμετείχαν ότι μπορούσαν να σταματήσουν όποια στιγμή ήθελαν και ότι δεν ήταν υποχρεωμένα να απαντήσουν σε ερωτήσεις με τις οποίες δεν αισθάνονταν άνετα. Λόγω του ευαίσθητου χαρακτήρα της έρευνας, στο τέλος της δόθηκε σε όλους τους νέους ανθρώπους που συμμετείχαν ένας κατάλογος με τα ονόματα και τα στοιχεία επικοινωνίας όλων των σχετικών τοπικών και διεθνών οργανώσεων υποστήριξης. Οι ερευνητές/-ριες ήταν επίσης στη διάθεσή τους εάν οι νέοι/-ες ήθελαν να συζητήσουν οτιδήποτε μετά την έρευνα.

Στάδιο 2: Ημιδομημένες συνεντεύξεις

Οι συνεντεύξεις με νέους ανθρώπους διαρκούσαν από 25 έως 40 λεπτά. Η ομάδα συναποφάσισε με το κάθε σχολείο ή φορέα ποια θα ήταν η καταλληλότερη διαδικασία για την επιλογή του δείγματος των συνεντεύξεων, κάτι που διασφάλισε ότι δεν υπήρξε στιγματισμός ή πίεση ώστε να συμμετάσχουν οι νέοι/-ες. Οι συνεντεύξεις έγιναν σε χρόνο και τόπο που βόλευε το νέο άτομο.

Πληροφορίες της συνέντευξης και συναίνεση

Ενημερωτικό φυλλάδιο

Ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για τους νέους ανθρώπους και τους γονείς/κηδεμόνες τους περιέγραφε το πρόγραμμα, τη διαδικασία των συνεντεύξεων και τα όρια της εμπιστευτικότητας.

Συναίνεση από τους/τις νέους/-ες

Όπως συνέβη και με την έρευνα, όλοι οι νέοι άνθρωποι που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν έπρεπε να υπογράψουν ένα έντυπο συναίνεσης. Το έντυπο αυτό δήλωνε ρητά τα δικαιώματα των συμμετεχόντων/-ουσων στο πλαίσιο της διαδικασίας της συνέντευξης και σε τι ακριβώς συναινούσαν.

Γονική συναίνεση

Επειδή οι συνεντεύξεις δεν ήταν απόλυτα εμπιστευτικές ήταν απαραίτητη και η συναίνεση συμμετοχής από τους γονείς. Οι γονείς/κηδεμόνες ή νομικοί υπεύθυνοι των νέων ανθρώπων κάτω των 16 ετών έπρεπε να υπογράψουν ένα έντυπο συναίνεσης. Οι γονείς μπορούσαν να επικοινωνήσουν με την ερευνητική ομάδα για να συζητήσουν σχετικά με τη συμμετοχή του παιδιού τους.

Πολιτική εμπιστευτικότητας

Οι συμμετέχοντες/-ουσες στις συνεντεύξεις απολάμβαναν υπό όρους εμπιστευτικότητα. Όλες οι πληροφορίες ήταν εμπιστευτικές για την ερευνητική ομάδα, εκτός εάν οι ερευνητές/-ριες πίστευαν ότι το άτομο που έδινε τη συνέντευξη διέτρεχε σοβαρό κίνδυνο. Αυτό δηλωνόταν αναλυτικά στα φυλλάδια και τα έντυπα συναίνεσης για τους/τις νέους/-ες και τους γονείς/κηδεμόνες. Ο υπό όρους χαρακτήρας της πολιτικής εμπιστευτικότητας εξηγήθηκε ξανά πριν το ξεκίνημα της συνέντευξης και επαναλαμβάνόταν τακτικά κατά τη διάρκεια όλων των επαφών της έρευνας. Οι νέοι άνθρωποι ενημερώνονταν ότι εάν έλεγαν κάτι που έδινε στον/στην ερευνητή/-ρια να καταλάβει ότι μπορεί να υπήρχε κίνδυνος σημαντικής βλάβης (δίνονταν παραδείγματα), είτε για τους ίδιους είτε για άλλο παιδί/νέο άτομο, η πληροφορία αυτή δεν θα παρέμενε εμπιστευτική. Σε κάθε συγκεκριμένο τόπο εργασίας, δημιουργήθηκε ένα πρωτόκολλο κοινοποίησης πληροφοριών, σε συνεργασία με το σχολείο ή τον φορέα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ευαισθητοποίηση πολιτικών και πρακτικών στην Ευρώπη σχετικά με τις εφηβικές συντροφικές σχέσεις και τις νέες τεχνολογίες

Τα βασικά ευρήματα είναι:

- Η έννοια του εκφοβισμού/διαδικτυακού εκφοβισμού χρησιμοποιείται ως έννοια η οποία περιλαμβάνει όλες τις μορφές βίας και επιθετικότητας εναντίον των παιδιών.

- Το ζήτημα της εφηβικής ΔΒΚ, στο διαδίκτυο και εκτός, απουσιάζει ή αναγνωρίζεται σε περιορισμένο βαθμό από τη νομοθεσία, τις εφαρμοζόμενες πολιτικές και τα σχέδια δράσης.
- Υπάρχει χαμηλή συνείδηση της εφηβικής ΔΒΚ, τόσο ανάμεσα στους νέους ανθρώπους όσο και στους/στις επαγγελματίες.
- Σε όλες τις χώρες προσφέρεται εκπαίδευση για επαγγελματίες και νέους/-ες, αλλά είναι συνήθως περιστασιακή και δεν γίνεται σε συστηματική και μόνιμη βάση.
- Ο βαθμός στον οποίο αναγνωρίζεται ο ρόλος του κοινωνικού φύλου στις πολιτικές/πρακτικές πρόληψης και παρέμβασης για την ΔΒΚ στις εφηβικές σχέσεις διαφέρει πολύ ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες που συμμετείχαν στη μελέτη αυτή.

Έννοιες και ορισμοί

Στην Αγγλία, οι ειδικοί έχουν καταγράψει διαμετρικά αντίθετες λογικές σχετικά με τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων («κλείστε τους μέσα», «παιδιά είναι»), που παρουσιάζουν τα παιδιά σαν «αγγελούδια» ή σαν «σατανάδες». Τα ΜΜΕ μπορούν να συμβάλουν στην αντίληψη του κοινού ότι η κακοποίηση και ο εκφοβισμός στο διαδίκτυο είναι φαινόμενα πιο διαδεδομένα απ' ό,τι συμβαίνει στην πραγματικότητα.

Τα σχολεία μπορεί να χαρακτηρίζουν τη διαδικτυακή ΔΒΚ σαν εκφοβισμό επειδή γνωρίζουν αυτό τον ορισμό και έχουν πολιτικές για τη διαχείριση του εκφοβισμού, αλλά οι νέοι/-ες μπορεί να μην το βλέπουν με τον ίδιο τρόπο. Ορισμένες συμπεριφορές, όπως η αρχική ανταλλαγή σεξουαλικών εικόνων με τον/τη σύντροφο μπορεί να θεωρούνται συναινετικές από τα θύματα και έτσι να μην ορίζουν την ευρύτερη διανομή τέτοιων εικόνων ως εκφοβισμό ή κακοποίηση.

Μια ακόμα διαφορά στους ορισμούς αφορά το αν κάποιες εικόνες ή δραστηριότητες κρίνονται εγκληματικές ή όχι και, όπως αναφέρεται πιο κάτω, το πεδίο αυτό χαρακτηρίζεται από απουσία νομοθεσίας. Οι ειδικοί που συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις δεν ήταν και οι ίδιοι βέβαιοι ποιες πλευρές της κακοποίησης που διαπράττεται στο διαδίκτυο ήταν εγκληματικές και επισημάνθηκε ότι οι νέοι/-ες δεν γνωρίζουν τι είναι νόμιμο και τι όχι. Επιπλέον, η αντίληψη των νέων για τη συναίνεση μπορεί να διαφέρει από αυτή των επαγγελματιών.

Τα τελευταία χρόνια στη Νορβηγία έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον εκφοβισμό, ιδίως μέσα από το πρόγραμμα *Olweus* που είχε μεγάλο αντίκτυπο στα σχολεία της Νορβηγίας και στην προσέγγισή τους για την αντιμετώπιση ζητημάτων βίας και κακοποίησης μεταξύ μαθητών/-ριών. Η αρνητική πλευρά της στάσης αυτής είναι η τάση να χαρακτηρίζεται εκφοβισμός κάθε αρνητική συμπεριφορά μεταξύ νέων. Η ΔΒΚ, καθώς και η παιδική κακοποίηση και παραμέληση βρίσκονται στο επίκεντρο της προσοχής εδώ και χρόνια στη Νορβηγία, αλλά η ΔΒΚ αναγνωρίζεται λιγότερο ως χαρακτηριστικό στις σχέσεις των νέων.

Στην Κύπρο, η οικογενειακή βία έχει μονοπωλήσει τη δημόσια συζήτηση και την πολιτική ατζέντα. Είναι πράγματι η ευρύτερα αναγνωρισμένη μορφή βίας και προσφέρει ένα πλαίσιο εντός του οποίου εννοιολογούνται και αντιμετωπίζονται και άλλες μορφές βίας (όπως η έμφυλη βία, η βία κατά των γυναικών, η σεξουαλική κακοποίηση και η βία μεταξύ συντρόφων). Η ΔΒΚ (ιδίως η ΔΒΚ στις σχέσεις των

νέων) σπάνια αναφέρεται στα ΜΜΕ, στον καθημερινό λόγο ή τη βιβλιογραφία. Η σεξουαλική κακοποίηση στις σχέσεις των νέων θα θεωρούνταν μάλλον περίπτωση παιδικής πορνογραφίας και ως τέτοια θα αντιμετωπιζόταν. Το χαμηλό επίπεδο ενημέρωσης/ γνώσης και επίγνωσης σε σχέση με τη ΔΒΚ και τις συνέπειές της στην ευημερία των νέων έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει μια πολύ περιορισμένη βάση στοιχείων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αφετηρία για τη διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών.

Οι ειδικοί στη Βουλγαρία αναφέρονται στη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων χρησιμοποιώντας κυρίως έννοιες όπως ο διαδικτυακός εκφοβισμός, η έμφυλη βία και η ψυχολογική κακοποίηση. Αν μια συμπεριφορά κακοποίησης είναι παράνομη, καταχωρείται ως σεξουαλικό έγκλημα ή ως κάποια ειδικότερη κατηγορία εγκλήματος, όπως η παραγωγή ή η διάδοση υλικού παιδικής κακοποίησης.

Στη Βουλγαρία, η κάλυψη από τα ΜΜΕ σε τέτοιες περιπτώσεις σπάνια έχει ως γνώμονα το συμφέρον του παιδιού. Χρησιμοποιούνται ταμπέλες όπως «διώκτης», «βιασμός» και «παιδόφιλος» για να δημιουργηθεί μεγαλύτερη αίσθηση. Σπάνια υπάρχει η δυνατότητα για ψύχραιμη συζήτηση σχετικά με τη σεξουαλικότητα των εφήβων στον κοινωνικό και δημόσιο λόγο, συνεπώς το ζήτημα είναι δυσάρεστο για πολλούς γονείς και καθηγητές.

Στην Ιταλία, δεν έχει υπάρξει ως τώρα κάποια συστηματική ή συνεπής δραστηριότητα συλλογής στοιχείων, και έτσι διαφορετικές συμπεριφορές –όπως η παιδοφιλία, η σεξουαλική κακοποίηση μέσα στην οικογένεια, η παιδική πορνογραφία, η διακίνηση παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση, ο εκφοβισμός (και ο διαδικτυακός), η ΔΒΚ, η έμφυλη βία, η οικογενειακή βία– συχνά συγχέονται μεταξύ τους.

Πολιτικές και πρακτικές πρωτοβουλίες για την πρόληψη και την παρέμβαση

Στην Αγγλία, οι ειδικοί συμφωνούν ότι υπάρχει μια γενικότερη έλλειψη καθοδήγησης για επαγγελματίες και υπηρεσίες. Η ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων αναγνωρίζεται σε ορισμένα έγγραφα πολιτικών της κυβέρνησης, καθώς και σε διεθνείς εκστρατείες των ΜΜΕ, όχι όμως και σε άλλους τομείς πολιτικής, όπως οι κυβερνητικές οδηγίες για την παιδική προστασία. Οι ΜΚΟ που ασχολούνται με την οικογενειακή βία και τα δικαιώματα των παιδιών συνήθως αναγνωρίζουν το ζήτημα στα κείμενά τους, όχι όμως και οι ΜΚΟ που εργάζονται στο πεδίο του εκφοβισμού. Υπάρχουν ακόμα λιγότερες πρωτοβουλίες για πολιτικές σε σχέση με τη διαδικτυακή ΔΒΚ. Αυτή η μορφή βίας αναγνωρίζεται από τις οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών και από κάποια προγράμματα ΜΚΟ, όχι όμως στις πολιτικές του Υπουργείου Εσωτερικών για την οικογενειακή βία, την καταπολέμηση του εκφοβισμού και του διαδικτυακού εκφοβισμού, ούτε και στις εκδόσεις οργανώσεων για την ασφάλεια στο διαδίκτυο.

Στη Νορβηγία, τέσσερα διαδοχικά σχέδια δράσης της κυβέρνησης για τη ΔΒΚ έχουν αναγνωρίσει σε ένα βαθμό την ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων. Στην πρόσφατη έκθεση της κυβέρνησης, *Strategy to Combat Violence and Sexual Abuse of Children and Adolescents* [Στρατηγική για την καταπολέμηση της βίας και της σεξουαλικής κακοποίησης εις βάρος των παιδιών και των εφήβων] αναφέρεται συγκεκριμένα η ΔΒΚ τόσο εντός στο διαδίκτυο όσο και εκτός. Ωστόσο, η στρατηγική δίνει μεγαλύτερη έμφαση στο διαδικτυακό εκφοβισμό (καθώς και στην ηλεκτρονική αποπλάνηση

(«grooming») και άλλα εγκλήματα ενηλίκων κατά παιδιών στο διαδίκτυο) παρά στην ψηφιακή βία και κακοποίηση. Αρκετοί από αυτούς τους νόμους και τις πολιτικές είναι πρόσφατοι, όπως η απαγόρευση ανεβάσματος φωτογραφιών χωρίς τη συναίνεση των ατόμων που απεικονίζονται, καθώς το θέμα αυτό έχει τραβήξει αρκετά την προσοχή τα τελευταία χρόνια. Οι ΜΚΟ στη Νορβηγία έχουν αναγνωρίσει σε περιορισμένο βαθμό την ύπαρξη βίας μεταξύ συντρόφων στους εφήβους, στο διαδίκτυο και εκτός. Υπάρχουν ωστόσο κάποιες εξαιρέσεις οργανώσεων όπως το Reform, το καταφύγιο για κακοποιημένες γυναίκες στο Όσλο και το Jentevakta, μια διαδικτυακή εθελοντική υπηρεσία για νέες γυναίκες, που έχουν εργαστεί σημαντικά για την πρόληψη της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων εκτός διαδικτύου. Υπάρχουν επίσης αρκετά προγράμματα πρόληψης της βίας στα σχολεία, κανένα τους όμως, στο βαθμό που γνωρίζουμε, δεν αναγνωρίζει συγκεκριμένα την ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων.

Στην Κύπρο, το ζήτημα της βίας στις εφηβικές συντροφικές σχέσεις απουσιάζει εντελώς από τις πολιτικές και τις ακολουθούμενες πρακτικές. Οι νόμοι και οι πολιτικές που αφορούν την οικογενειακή βία δεν ισχύουν στις σχέσεις των νέων, καθώς αυτές συμβαίνουν έξω από την οικογένεια. Υπάρχουν ωστόσο πολιτικές και νόμοι που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν τόσο σε πραγματικές όσο και σε διαδικτυακές περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης/εκμετάλλευσης στις σχέσεις των νέων. Άλλες μορφές ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων, στο διαδίκτυο και εκτός, δεν ρυθμίζονται άμεσα από κανένα νόμο ή πολιτική και καλύπτονται από νόμους για την παρενόχληση εάν αναφερθούν στην αστυνομία. Δεν υπάρχουν σαφείς οδηγίες σχετικά με τον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης περιστατικών ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων, τις κρατικές υπηρεσίες που πρέπει να ασχοληθούν και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν καλύτερα να προστατευτούν και να υποστηριχτούν τα θύματα.

Στη Βουλγαρία, υπάρχουν αρκετά επίσημα έγγραφα που αφορούν την πρόληψη και την παρέμβαση σε περιπτώσεις ΔΒΚ. Αν και η ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων δεν αναφέρεται στον βουλγαρικό Νόμο περί Προστασίας των Παιδιών (2010), οι ειδικοί συμφωνούν ότι τέτοια περιστατικά αποτελούν κίνδυνο για την υγεία και την ανάπτυξη των παιδιών και, κατά συνέπεια, εμπίπτουν στην παιδική προστασία. Με βάση το Εθνικό Σχέδιο για την Πρόληψη της Βίας κατά των Παιδιών 2012-2014, το Υπουργείο Παιδείας δημιούργησε έναν ειδικό μηχανισμό για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού και του διαδικτυακού εκφοβισμού. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει και υποστήριξη για τη βουλγαρική Τηλεφωνική Γραμμή Βοήθειας για Ασφαλές Διαδίκτυο. Ο τομέας των ΜΚΟ έχει εφαρμόσει προγράμματα και έχει αναπτύξει μεθοδολογίες με στόχο την πρόληψη της βίας και του εκφοβισμού/ διαδικτυακού εκφοβισμού.

Στην Ιταλία, έχουν υιοθετηθεί πολιτικές και δράσεις για την υποστήριξη και την προστασία των παιδιών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Το 2007, το Υπουργείο Παιδείας εξέδωσε μια οδηγία για όλα τα σχολεία, με την οποία υπογράμμιζε τους κινδύνους που συνδέονται ειδικά με τον εκφοβισμό και τον κυβερνοεκφοβισμό, και δημιούργησε μια τηλεφωνική γραμμή και έναν ιστότοπο, καθώς και μόνιμα παρατηρητήρια για τον εκφοβισμό σε κάθε περιφέρεια. Ιταλοί ειδικοί συμφώνησαν στη σημασία ενός ειδικού προγράμματος που θα εφαρμοστεί σε εθνικό επίπεδο: Γενιές σε Επαφή, που δημιουργήθηκε από το Telefono Azzurro και Ιταλία Σώσε τα Παιδιά, για τη μείωση των διαδικτυακών κινδύνων για τα παιδιά, με ειδική έμφαση στο διαδικτυακό εκφοβισμό.

Εμπόδια στην πρόληψη και την παρέμβαση

Οι ομάδες ειδικών σε όλες τις χώρες επισήμαναν την απουσία στοιχείων σχετικά με αποτελεσματικές πολιτικές ή παρεμβάσεις. Οι αξιολογήσεις ήταν συνήθως τοπικής εμβέλειας και μικρής κλίμακας και δεν έχει ακόμα πραγματοποιηθεί συστηματική συλλογή στοιχείων για τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων με τις πιο ενδεδειγμένες πρακτικές. Δεν υπήρχαν εθνικά συστήματα καταγραφής και ανάλυσης της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων. Ωστόσο, στο Η.Β έχει πραγματοποιηθεί μια διερευνητική μελέτη για παρεμβάσεις πρόληψης με αντικείμενο τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων (Stanley κ.ά. 2015).

Στην Αγγλία, φάνηκε ότι τα εμπόδια για την πρόληψη και την παρέμβαση σχετίζονταν με το σχολικό περιβάλλον. Φάνηκε ότι τα σχολεία διστάζουν να μιλήσουν για τον σεξουαλικό εκφοβισμό και η προσπάθεια να πειστούν να ασχοληθούν με το ζήτημα περιγράφηκε ως ιδιαίτερα δύσκολη. Ο βαθμός στον οποίο ανταποκρίθηκαν σε αποκαλύψεις διαδικτυακής κακοποίησης στις σχέσεις των νέων βασίστηκε συνήθως στην ανάληψη του ρόλου της υπεράσπισης από έναν/μία καθηγητή/-ρια. Οι ειδικοί υποστήριξαν ότι η πρόληψη πρέπει να θεωρείται ζήτημα που αφορά συνολικά το σχολείο και ότι είναι απαραίτητο να υπάρξει αντίδραση σε θεσμικό επίπεδο.

Στη Νορβηγία, τα σχολεία αναγνωρίζονται ως ένα από τα κύρια πεδία για την πρόληψη. Ωστόσο, τα σχολεία είναι εξίσου διστακτικά στην αντιμετώπιση ζητημάτων βίας και κακοποίησης. Η διδακτέα ύλη 2013/2014 για τα δημοτικά και τα γυμνάσια περιλαμβάνει ζητήματα βίας και σεξουαλικής κακοποίησης, χωρίς όμως να προσδιορίζει τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων. Όπως και σε άλλες χώρες, οι ΜΚΟ που ασχολούνται με τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων έχουν προσφάτως υποστεί περιορισμούς στη χρηματοδότηση, με δυσμενείς συνέπειες για τις υπηρεσίες τους.

Στη συνάντηση ειδικών στη Βουλγαρία, όσοι συμμετείχαν επισήμαναν ότι οι υπάρχουσες πολιτικές και πρακτικές δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές, για διάφορους λόγους. Πρώτον, δεν υπάρχει μεγάλη εμπιστοσύνη ανάμεσα στους φορείς και οι επαγγελματίες διστάζουν να αναφέρουν περιπτώσεις επειδή ανησυχούν για το ενδεχόμενο δευτερογενούς θυματοποίησης, όταν πρέπει να αναμιχθούν πολλοί φορείς και να εξετάσουν πολλές φορές το παιδί. Οι αντικρουόμενες διαδικασίες και η περιορισμένη χρήση εγκαταστάσεων εξέτασης που να είναι φιλικές για τα παιδιά αποτελούν επίσης πρόβλημα για την εισαγωγή ενός παιδιού στο δικαστικό σύστημα. Δεύτερον, δεν υπάρχουν επαρκείς πόροι για να διασφαλιστεί η εφαρμογή συνολικών μέτρων πρόληψης σε όλη τη χώρα. Τρίτον, υπάρχει υψηλή μετακίνηση προσωπικού στις υπηρεσίες προστασίας παιδιών, κάτι που εμποδίζει τη συνεχή εκπαίδευση και την ανάπτυξη της ειδίκευσης που είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης, ιδίως στις διαδικτυακές της εκφάνσεις. Τέλος, η εκπαίδευση που παρέχουν οι ΜΚΟ μπορεί να είναι κατάλληλη και εκσυγχρονισμένη, αλλά η προσβασιμότητα της περιορίζεται συνήθως σε λίγα σχολεία ή δήμους.

Στην Κύπρο, όλοι/-ες οι ειδικοί συμφώνησαν ότι οι παρεμβάσεις στο πεδίο του εκφοβισμού εστιάζουν κυρίως στην πρόληψη και την ευαισθητοποίηση απέναντι στο ζήτημα, ενώ οι παρεμβάσεις εξακολουθούν να είναι σχετικά αδύναμες. Λόγω της απουσίας ενός συνολικού πλαισίου εφαρμοζόμενων πολιτικών, δεν υπάρχουν σαφείς οδηγίες για την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση περιστατικών ΔΒΚ στο

σχολικό περιβάλλον, τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν και τις αρμόδιες αρχές ή επαγγελματίες που πρέπει να ασχοληθούν με το ζήτημα. Αναφορικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες, υπάρχουν λίγες κυβερνητικές υπηρεσίες που μπορούν να προσφέρουν υποστήριξη στα θύματα. Αντίθετα, το κενό αυτό καλύπτουν οι ΜΚΟ, παρέχοντας ψυχολογική υποστήριξη μέσω τηλεφωνικών γραμμών βοήθειας. Πραγματοποιούνται επίσης ειδικές και τμηματικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης, χωρίς συστηματικό και συντονισμένο χαρακτήρα.

Στην Ιταλία, η εφαρμογή πολιτικών και καθοδήγησης διαφέρει σημαντικά ανά περιφέρεια. Στη σημερινή οικονομική κρίση, οι ΜΚΟ που έχουν συμβάλλει στο πεδίο αυτό υποφέρουν από περικοπές στη δημόσια χρηματοδότηση. Ενώ μπορεί να αναγνωρίζονται περιστατικά ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων, υπάρχει έλλειψη πόρων και ειδίκευσης για την αποτελεσματική εφαρμογή μορφών υποστήριξης για νέους/-ες. Φαίνεται να επικρατεί μια οπτική διαχείρισης κινδύνου με εστίαση στην αντιμετώπιση των δραστών, και όχι μια προσέγγιση που θα έδινε έμφαση στην προστασία των θυμάτων και την πρόληψη μελλοντικής βίας.

Επίπεδο Ευαισθητοποίησης

Στην Αγγλία, η ευαισθητοποίηση για τη βία στις συντροφικές σχέσεις των εφήβων είναι γενικά χαμηλή στους νέους ανθρώπους και τους επαγγελματίες, αν και πρόσφατες πρωτοβουλίες όπως η εκστρατεία του Υπουργείου Εσωτερικών «*Αυτό είναι κακοποίηση*» μπορεί να είχε κάποιον αντίκτυπο στο ζήτημα αυτό. Ωστόσο, οι περισσότερες πρωτοβουλίες και εκστρατείες εστιάζουν στο θύμα και όχι στο δράστη. Δεν υπάρχει η κατάλληλη γλώσσα για να πληγεί η συμπεριφορά των δραστών. Η αναγνώριση της συμπεριφοράς που συνιστά κακοποίηση μπορεί να υπονομεύεται από την κανονικοποίηση της βίας και της κακοποίησης, τόσο στο διαδίκτυο όσο και στις συντροφικές σχέσεις γενικά, και οι νέοι/-ες είναι πιθανό να μην κατανοούν επαρκώς πώς είναι μια σχέση που περιλαμβάνει το σεβασμό. Ωστόσο, κάποιοι ειδικοί θεωρούν ότι οι νέοι/-ες μπορεί να επιδοθούν σε βίαιη συμπεριφορά στο διαδίκτυο παρά το ότι έχουν εκτεθεί σε μοντέλα σχέσεων με σεβασμό. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι διαδικτυακές μορφές ΔΒΚ μπορούν να εξηγηθούν βάσει της πρόσβασης στην τεχνολογία ή της έκθεσης σε πορνογραφικό υλικό, σε συνδυασμό με τη φυσιολογική σεξουαλική αναζήτηση και την τάση ριψοκίνδυνης συμπεριφοράς που παρατηρείται στους έφηβους.

Επιπλέον, το πρόβλημα της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων, είτε εντός στο διαδίκτυο είτε εκτός, συχνά αποκρύπτεται από ενήλικους και επαγγελματίες. Η δική τους έλλειψη συνειδητοποίησης μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στο γεγονός ότι η γνώση πραγματικών περιστατικών περιορίζεται σε ομάδες συνομηλίκων.

Στη Νορβηγία, η συνειδητοποίηση ανάμεσα στους/στις επαγγελματίες είναι χαμηλή. Έχουν γίνει εκστρατείες και έχει κυκλοφορήσει υλικό ευαισθητοποίησης με στόχο ενήλικους. Η ευαισθητοποίηση απέναντι στην ΔΒΚ εμφανίζεται υψηλότερη ανάμεσα στους νέους/-ες, καθώς είναι ένα ζήτημα που επηρεάζει τους/τις ίδιους/-ες και το φιλικό τους περιβάλλον, αλλά τα θύματα σπάνια επικοινωνούν ή ζητούν βοήθεια από ενήλικους.

Στην Κύπρο, έχει διανεμηθεί λιγοστό πληροφοριακό υλικό και έχουν γίνει ελάχιστες δραστηριότητες ευαισθητοποίησης για τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων. Η πιο σημαντική δραστηριότητα ευαισθητοποίησης στο πεδίο αυτό ήταν η δημιουργία και η διάδοση του εγχειριδίου για επαγγελματίες «*Youth 4 Youth*». Αν και το εγχειρίδιο

αυτό δημιουργήθηκε ως εργαλείο για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας, περιλαμβάνει ένα ειδικό κεφάλαιο για την ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων, καθώς και οδηγίες για την πρόληψη και τη διαχείριση τέτοιων περιστατικών.

Στη Βουλγαρία, οι ειδικοί θεωρούν ότι οι επιθετικές συμπεριφορές μεταξύ συνομηλίκων βρίσκονται γενικά σε αύξηση. Ωστόσο, η ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων σπάνια αναφέρεται, και έτσι οι περισσότεροι/-ες επαγγελματίες δεν έχουν επίγνωση ούτε των εκφάνσεών της ούτε της επικράτησης του φαινομένου στα σχολεία. Ορισμένες ΜΚΟ οργανώνουν επίσης διαδραστικές συζητήσεις για νέους/-ες, τις οποίες οι ειδικοί θεωρούν πιο αποτελεσματικές από τη διανομή ενημερωτικών εντύπων, καθώς βοηθούν τους/τις νέους/-ες να αναπτύξουν δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις.

Στην Ιταλία, η ομάδα των ειδικών δεν μπόρεσε να εντοπίσει καμία πρωτοβουλία ευαισθητοποίησης που να απευθύνεται ειδικά στην ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων.

Εκπαίδευση για επαγγελματίες

Οι ειδικοί στην Αγγλία συμφώνησαν ότι υπήρχαν διακριτές διαφορές στα επίπεδα εκπαίδευσης και συνειδητοποίησης ανάμεσα στους/στις επαγγελματίες τόσο της αστυνομίας όσο και της εκπαίδευσης. Εντούτοις, σε γενικές γραμμές, οι επαγγελματίες διστάζουν ιδιαίτερα να εισβάλουν στο πεδίο των συντροφικών σχέσεων – θεωρείται ιδιωτικός χώρος αλλά, για τους νέους, οι κανόνες περί ιδιωτικότητας αλλάζουν. Οι επαγγελματίες δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση νέων τεχνολογιών και πρέπει να μάθουν πώς να κάνουν ερωτήσεις για τη ζωή των νέων στο διαδίκτυο. Υπάρχουν ορισμένες εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες, κυρίως από ΜΚΟ όπως το «*Tender*» που εκπαιδεύει καθηγητές στην εφαρμογή ενός προγράμματος με στόχο την αντιμετώπιση της ΔΒΚ στα παιδιά και τους/τις νέους/-ες στα σχολεία. Ωστόσο, το αντικείμενο της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων δεν αντιμετωπίζεται συστηματικά στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

Στη Νορβηγία, όπως και στην Αγγλία, οι επαγγελματίες δείχνουν επιφυλακτικότητα στην αντιμετώπιση του ζητήματος της ΔΒΚ στις σχέσεις των εφήβων, στο διαδίκτυο και εκτός. Η ομάδα ειδικών θεώρησε ότι το χάσμα γενεών που υπάρχει αναφορικά με τις νέες τεχνολογίες κάνει δύσκολη την από κοινού αντιμετώπιση ζητημάτων από ενήλικους/επαγγελματίες και νέους/-ες με παραγωγικό τρόπο. Οι επαγγελματίες, όπως οι εργαζόμενοι/-ες στην εκπαίδευση ή στην αστυνομία, έχουν σε διάφορους βαθμούς τα προσόντα για να αντιμετωπίσουν τέτοιες περιπτώσεις· συνήθως δεν διαθέτουν την κατάλληλη κατάρτιση, αλλά βασίζονται στο προσωπικό ενδιαφέρον. Τα καταφύγια για κακοποιημένες γυναίκες παρέχουν ειδικευση στη ΔΒΚ, αλλά, μέχρι πρόσφατα, η εστίασή τους στους έφηβους και τις σχέσεις τους ήταν περιορισμένη. Οι εκπαιδευτικοί στη Νορβηγία λαμβάνουν πολύ περιορισμένη ή μηδενική κατάρτιση στα ζητήματα αυτά κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους ειδικευσης, και έχουν λιγοστές ευκαιρίες να αποκτήσουν περαιτέρω κατάρτιση μετά το διορισμό τους.

Στην Κύπρο, οι ειδικοί συμφώνησαν ότι μολοντί έχουν γίνει προσπάθειες εκπαίδευσης των καθηγητών/-ριών σχετικά με το διαδικτυακό εκφοβισμό, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά κενά στην κατάρτισή τους. Η κατάρτιση γίνεται συχνά στη βάση μιας συγκεκριμένης περίπτωσης και δεν έχει συνέχεια και συνέπεια. Οι σχέσεις των νέων δεν είναι ζήτημα προτεραιότητας για τη διαρκή εκπαίδευση των καθηγητών/-ριών, οι οποίοι/-ες στερούνται κατά συνέπεια τις απαραίτητες δεξιότητες και δεν αισθάνονται ότι μπορούν να διδάξουν με επάρκεια το

αντικείμενο των σχέσεων. Ενώ το Υπουργείο Παιδείας και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχουν εκπαιδεύσει μεγάλο αριθμό γονιών και εκπαιδευτών σχετικά με τον εκφοβισμό και την ασφαλή χρήση του διαδικτύου, η εκπαίδευση αυτή δεν ήταν συστηματική και συνεχής. Κάποιες ΜΚΟ διεξάγουν επίσης ενίοτε εκπαιδευτικά προγράμματα για τον εκφοβισμό και άλλους διαδικτυακούς κινδύνους, για εκπαιδευτικούς και άλλους επαγγελματίες.

Όσοι/-ες συμμετείχαν στη συνάντηση ειδικών στη Βουλγαρία έμειναν με την εντύπωση ότι οι επαγγελματίες που εργάζονται με νέους ανθρώπους δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένοι/-ες για να αντιμετωπίσουν ζητήματα όπως ο εκφοβισμός και η έμφυλη βία. Τόνισαν ότι είχαν μεγαλύτερη αβεβαιότητα σε περιπτώσεις που αφορούσαν νέες τεχνολογίες, εξαιτίας της έλλειψης αυτοπεποίθησης σε αυτόν τον τομέα. Η κατάρτιση καθηγητών/-ριών στο ζήτημα της ΔΒΚ κρίθηκε ανεπαρκής, ενώ τα διαθέσιμα προγράμματα κατάρτισης δεν γίνονταν σε συστηματική βάση. Όπως και στις άλλες χώρες, η διοργάνωση τέτοιων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις ενέργειες των ΜΚΟ.

Στην Ιταλία οι ειδικοί επισήμαναν ότι τα σχολεία είναι το κύριο περιβάλλον για την πρόληψη της ΔΒΚ. Ωστόσο, το εκπαιδευτικό προσωπικό δεν έχει την απαραίτητη κατάρτιση για να μπορεί να αναγνωρίζει και να αντιμετωπίζει περιστατικά κακοποίησης και βίας. Αντίθετα, καταφεύγει για γνωμοδότηση σε κοινωνικές υπηρεσίες, κάτι που είναι συχνά ανεπαρκές ή γίνεται πολύ καθυστερημένα.

Εκπαίδευση για παιδιά και νέους/-ες

Στην Αγγλία, υπάρχουν αρκετά προγράμματα πρόληψης για νέους/-ες. Τα περισσότερα αφορούν τη ΔΒΚ και ορισμένα ασχολούνται ρητά με τη ΔΒΚ που διαπράττεται στο διαδίκτυο. Ωστόσο, οι παρεμβάσεις αυτού του είδους γίνονται συνήθως στα σχολεία για μία μόνη φορά, ενίοτε ως αντίδραση σε κάποιο ατύχημα, αντί να είναι ενσωματωμένες στο αναλυτικό πρόγραμμα. Στη Νορβηγία υπάρχουν αρκετά σχολικά προγράμματα πρόληψης που εστιάζουν στον εκφοβισμό και τις σχέσεις, ωστόσο κανένα τους δεν εστιάζει ειδικά στη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων. Οι ειδικοί συμφωνούν ότι τέτοιες εκπαιδευτικές δραστηριότητες γίνονται συνήθως υπό μορφή ανταπόκρισης σε εξωτερικές πρωτοβουλίες ΜΚΟ σε σχολεία ή ως πρωτοβουλίες οργανωμένες επί τούτω από μεμονωμένους/-ες καθηγητές/-ριες ή μαθητικούς εκπροσώπους.

Υπάρχει διαθέσιμο υλικό για την εκπαίδευση των νέων στα θέματα του εκφοβισμού και της ασφαλούς χρήσης του διαδικτύου. Η σεξουαλική αγωγή δίνει έμφαση στις διαπροσωπικές σχέσεις, αλλά το κοινωνικό φύλο δεν διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση αυτή. Στη Βουλγαρία, η εκπαίδευση για τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων αποτελείται κυρίως από μεμονωμένες προσεγγίσεις σε θέματα όπως ο εκφοβισμός και η έμφυλη βία, ενώ η παράδοση των σχετικών μαθημάτων εξαρτάται από τα ενδιαφέροντα των συγκεκριμένων καθηγητών/-ριών ή την πολιτική του σχολείου. Οι υπηρεσίες εφηβικής παραβατικότητας είναι επίσης υπεύθυνες για παρεμβάσεις που αφορούν την πρόληψη και μπορεί να οργανώνουν συζητήσεις με νέους ανθρώπους πάνω στο ζήτημα, αλλά και αυτό εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της τοπικής υπηρεσίας. Ορισμένες ΜΚΟ κάνουν επισκέψεις σε σχολεία ή οργανώνουν προγράμματα εκπαίδευσης για νέους/-ες εκτός σχολείου, πάνω σε ζητήματα όπως ο διαδικτυακός εκφοβισμός. Υπάρχουν επίσης ορισμένα ερευνητικά προγράμματα και προγράμματα καθοδήγησης («mentoring») που ασχολούνται με τον εκφοβισμό και την ασφάλεια στο διαδίκτυο.

Στην Ιταλία, πολλά σχολεία κάνουν μαθήματα στους νέους/-ες, κυρίως μέσω συζητήσεων στην τάξη, για τον εκφοβισμό. Η έμφυλη βία δεν αναφέρεται συχνά και το ζήτημα της ΔΒΚ δεν αντιμετωπίζεται στο σχολικό περιβάλλον. Οι ειδικοί επισήμαναν ότι δεν υπήρχαν πληροφορίες σχετικά με το ποια σχολεία και ΜΚΟ ασχολούνται με το ζήτημα, με ποιους τρόπους και με τι βαθμό αποτελεσματικότητας.

Η έμφυλη διάσταση

Στην Αγγλία, η έμφυλη διάσταση της εφηβικής ΔΒΚ αναγνωρίστηκε πλήρως από τα μέλη της ομάδας ειδικών, και εντοπίστηκαν δύο εκστρατείες που είχαν καταπιαστεί με ζητήματα κοινωνικού φύλου. Ωστόσο, οι ειδικοί κατέληξαν ότι ενώ τη ΔΒΚ είναι έμφυλο ζήτημα στην Αγγλία, συχνά οι παρεμβάσεις για νέους ανθρώπους δεν περιλαμβάνουν την έμφυλη προσέγγιση. Η έμφυλη διάσταση του ζητήματος ενυπάρχει στον καθημερινό λόγο και στη χρήση στερεοτυπικής και μισογυνικής γλώσσας. Ορισμένοι/-ες ειδικοί υποστηρίζουν ότι τα σχολεία απέφυγαν σκόπιμα την έμφυλη διάσταση, παρουσιάζοντας το ζήτημα ως «εκφοβισμό» αντί για το πιο «δύσκολο», ντροπιαστικό και «σεξουαλικό» ζήτημα της ΔΒΚ. Θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντικό να εμπλακούν νέοι άντρες στις παρεμβάσεις, ώστε να τους δοθεί η δυνατότητα να αλλάξουν συμπεριφορές που συνιστούν κακοποίηση.

Στη Νορβηγία, η έμφυλη διάσταση της ΔΒΚ καθώς και της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων αναγνωρίζεται από τους/τις ειδικούς, αν και τα επίσημα έγγραφα και οι νόμοι μπορεί να είναι ουδέτερα ως προς το φύλο.

Στην Κύπρο, η οπτική του κοινωνικού φύλου απουσιάζει εντελώς από το νομικό πλαίσιο, τις πολιτικές και τις πρακτικές που αφορούν την αντιμετώπιση οποιουδήποτε είδους βίας. Οι ειδικοί δεν διέθεταν τις απαραίτητες γνώσεις και την επίγνωση του τι θα σήμαινε να ενσωματωθεί η έμφυλη οπτική στις εφαρμοζόμενες πολιτικές και πρακτικές. Αυτή η απουσία κάθε έμφυλης οπτικής και διάστασης από τις πολιτικές και τις πρακτικές για την αντιμετώπιση της βίας και της κακοποίησης έχει σαν αποτέλεσμα να μην αναγνωρίζονται οι γυναίκες ως κύρια θύματα. Επιπλέον, καθώς η έμφυλη οπτική απουσιάζει, υπήρχαν περιορισμένα στοιχεία σχετικά με το πώς βιώνουν τη βία οι γυναίκες, ο άντρες και οι νέοι/-ες και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους επηρεάζονται από αυτή.

Στη Βουλγαρία, σύμφωνα με τα άτομα που συμμετείχαν στη σύσκεψη των ειδικών, η έμφυλη οπτική για τη βία και την κακοποίηση περιορίζεται στους/στις κοινωνικούς/-ές λειτουργούς και σπάνια υπάρχει έξω από τις κοινωνικές υπηρεσίες. Το εκπαιδευτικό προσωπικό και οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικών συνήθως δεν είναι ευαισθητοποιημένοι σε ζητήματα κοινωνικού φύλου. Θωρήθηκε σημαντικό να συμπεριληφθεί η έμφυλη οπτική στις πολιτικές και τις πρακτικές, ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι καταβάλλεται όλη η δυνατή προσπάθεια για την ευημερία τόσο των αντρών όσο και των γυναικών.

Οι ειδικοί στην Ιταλία ανέφεραν ότι οι πολιτικές και πρακτικές πρόληψης και παρέμβασης που αφορούν τη βία/τον εκφοβισμό/τον κυβερνοεκφοβισμό στις ερωτικές σχέσεις των νέων δίνουν ελάχιστη προσοχή στη διάσταση του κοινωνικού φύλου.

Συχνότητα και αντίκτυπος εμπειριών διαπροσωπικής βίας και κακοποίησης στις σχέσεις των νέων

Τα βασικά ευρήματα είναι:

- Ανάμεσα στις μισές και τα δύο τρίτα των νέων γυναικών ηλικίας από 14 έως 17 ετών και ανάμεσα στο ένα τρίτο και τα δύο τρίτα των νέων αντρών από τις πέντε χώρες ανέφεραν ότι έχουν βιώσει ΔΒΚ.
- Η πλειονότητα των νέων γυναικών ανέφερε ότι υπήρξε αρνητικός αντίκτυπος από τις εμπειρίες ΔΒΚ ενώ η πλειονότητα των νέων αντρών ανέφερε θετικό ή μηδενικό αντίκτυπο.
- Σε όλες τις χώρες, οι νέοι άνθρωποι που ανέφεραν ότι είχαν βιώσει ΔΒΚ στις σχέσεις τους είχαν τουλάχιστον διπλάσια πιθανότητα να έχουν στείλει κάποιον σεξουαλικό μήνυμα ή εικόνα σε σχέση με εκείνους που δεν είχαν πέσει θύματα ΔΒΚ.

Ποσοστά Συχνότητας

Η έρευνα ασχολήθηκε με τέσσερις διαφορετικές μορφές ΔΒΚ. Διαδικτυακή συναισθηματική βία· πρόσωπο-με-πρόσωπο συναισθηματική βία· σωματική βία και σεξουαλική βία. Θέσαμε επίσης ερωτήματα σχετικά με την αποστολή και τη λήψη σεξουαλικών εικόνων. Κάθε μορφή βίας μετρήθηκε από μια σειρά ερωτήσεων. Για τα αποτελέσματα, συνδυάσαμε όλες τις ερωτήσεις για κάθε μορφή βίας για να πάρουμε το συνολικό ποσοστό συχνότητας για κάθε χώρα (Πίνακας 2).

Πίνακας 2 Κοινωνικό φύλο και δείκτες επίπτωσης ΔΒΚ

Χώρα	Φύλο	Διαδικτυακή %		Συναισθ. %		Σωματική %		Σεξουαλική %	
		όχι	ναι	όχι	ναι	όχι	ναι	όχι	ναι
Βουλγαρία	Γυναίκες	53	47	59	41	89	11	79	21
	Άντρες	57	43	65	35	85	15	75	25
Κύπρος	Γυναίκες	55	45	69	31	90	10	83	17
	Άντρες	57	43	66	34	91	9	81	19
Αγγλία	Γυναίκες	52	48	52	48	78	22	59	41
	Άντρες	75	25	73	27	88	12	86	14
Ιταλία	Γυναίκες	60	40	59	59	91	9	65	35
	Άντρες	54	46	41	41	87	13	61	39
Νορβηγία	Γυναίκες	62	38	68	32	82	18	72	28
	Άντρες	80	20	81	19	92	8	91	9

Ψυχολογική βία μέσω του διαδικτύου

Οι μορφές ψυχολογικής βίας μέσω του διαδικτύου μετρήθηκαν με έξι ερωτήσεις. Στην έρευνα, οι συμμετέχοντες/-ουσες ρωτήθηκαν «Έχει ποτέ κάποιος/-α σύντροφός σας κάνει κάτι από τα παρακάτω χρησιμοποιώντας κινητό τηλέφωνο, υπολογιστή ή τάμπλετ:

- να σας μειώσει ή να σας στείλει δυσάρεστα μηνύματα;

- να ανεβάσει δυσάρεστα μηνύματα για εσάς έτσι που να μπορούν να τα δουν και άλλα άτομα;
- να σας στείλει απειλητικά μηνύματα στο διαδίκτυο ή με κινητό τηλέφωνο;
- να προσπαθήσει να ελέγξει με ποιους/-ες μπορείτε να είστε φίλοι/-ες ή πού μπορείτε να πηγαίνετε;
- να ελέγχει διαρκώς τι κάνετε/με ποιον/-α είστε, για παράδειγμα, στέλνοντάς σας μηνύματα ή ελέγχοντας συνεχώς τη σελίδα σας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης;
- να χρησιμοποιήσει κινητό τηλέφωνο ή ιστοσελίδες για να κάνει τους/τις φίλους/-ες σας να μην σας κάνουν «like», για παράδειγμα παίρνοντας τη θέση σας και στέλνοντας δυσάρεστα μηνύματα στους/στις φίλους/-ες σας.

Το συνολικό ποσοστό εμπειριών κάποιας μορφής διαδικτυακής βίας ήταν περίπου 40% για τις νέες γυναίκες και τους νέους άντρες σε κάθε χώρα. Ωστόσο, οι νέοι άντρες στην Αγγλία και τη Νορβηγία ανέφεραν πολύ χαμηλότερα ποσοστά διαδικτυακής βίας σε σύγκριση με τους νέους/-ες στις άλλες χώρες (περίπου 23%). Ο έλεγχος της συμπεριφοράς (βάσει της ερώτησης «να ελέγχει με ποιον/-α μπορείτε να είστε...») και της επιτήρησης (βάσει της ερώτησης «ελέγχοντας συνεχώς...») ήταν οι πιο συνηθισμένες μορφές διαδικτυακής βίας τόσο για τις νέες γυναίκες όσο και για τους νέους άντρες.

Πρόσωπο με πρόσωπο ψυχολογική βία

Για να εντοπίσουμε τις μορφές ψυχολογικής βίας πρόσωπο με πρόσωπο, κάναμε την ερώτηση, «Έχει ποτέ κάποιος/-α σύντροφός σας κάνει κάτι από τα παρακάτω μπροστά σας»:

- να σας μειώσει με άσχημο τρόπο;
- να σας βάλει τις φωνές κατά πρόσωπο/να σας βρῖσει;
- να πει αρνητικά πράγματα για την εμφάνιση, το σώμα, τους/τις φίλους/-ες ή την οικογένειά σας;
- να απειλήσει να σας βλάψει σωματικά.

Τα ποσοστά ψυχολογικής βίας πρόσωπο με πρόσωπο κάλυπταν πολύ μεγαλύτερο φάσμα από ό,τι αυτά για τη διαδικτυακή βία. Στις πέντε χώρες, ποσοστό από 31% έως 59% των νέων γυναικών και 19% και 41% των νέων αντρών ανέφεραν ότι είχαν βιώσει αυτή τη μορφή συμπεριφοράς από κάποιον/-α σύντροφο. Οι νέες γυναίκες και νέοι άντρες στην Ιταλία ανέφεραν τα υψηλότερα ποσοστά. Όπως και με τις διαδικτυακές μορφές βίας, οι νέοι άντρες στην Αγγλία και τη Νορβηγία ανέφεραν τα χαμηλότερα επίπεδα ψυχολογικής βίας.

Σωματική βία

Η σωματική βία μετρήθηκε με το ερώτημα: «Έχει ποτέ κάποιος/-α σύντροφός σας κάνει κάτι από τα εξής»:

- να ασκήσει επάνω σας σωματική βία, όπως να σας χαστουκίσει, να σας σπρώξει, να σας χτυπήσει ή να σας καθηλώσει;

- να ασκήσει σοβαρότερες μορφές σωματικής βίας, όπως να σας χτυπήσει με γροθιές, να προσπαθήσει να σας πνίξει ή να σας χτυπήσει χρησιμοποιώντας κάποιο αντικείμενο.

Σε κάθε χώρα, από 9% μέχρι 22% των νέων γυναικών και από 8% μέχρι 15% των νέων αντρών ανέφεραν κάποια μορφή σωματικής βίας. Οι νέες γυναίκες στην Αγγλία και τη Νορβηγία ανέφεραν τα υψηλότερα επίπεδα: σχεδόν μία στις πέντε ανέφερε ότι έχει υποστεί σωματική βία, σε σύγκριση με το αντίστοιχο 1 στις 10 στις άλλες χώρες.

Σεξουαλική βία

Τέλος, για να μελετήσουμε τη σεξουαλική βία, ρωτήσαμε τους/τις νέους/-ες: «Έχει κάνει ποτέ ο/η σύντροφός σας οτιδήποτε από τα παρακάτω:

- να σας πιέσει για ιδιαίτερα αγγίγματα ή κάτι άλλο;
- να σας αναγκάσει δια της βίας σε ιδιαίτερα αγγίγματα ή κάτι άλλο;
- να σας πιέσει για να έχετε σεξουαλική επαφή;
- να σας αναγκάσει δια της βίας να έχετε σεξουαλική επαφή;

Τα ποσοστά για τη σεξουαλική βία κυμάνθηκαν από 17% έως 41% για τις νέες γυναίκες και από 9% έως 25% για τους νέους άντρες. Τα περισσότερα από αυτά τα άτομα ανέφεραν πίεση και όχι δια της βίας εξαναγκασμό. Η πλειονότητα ανέφερε ότι αυτό συνέβη κατά πρόσωπο ή μαζί κατά πρόσωπο και διαδικτυακά, ελάχιστα άτομα ανέφεραν αποκλειστικά διαδικτυακή πίεση. Και εδώ, οι νέες γυναίκες στην Αγγλία και τη Νορβηγία ανέφεραν τα υψηλότερα ποσοστά, με μία στις τρεις να αναφέρει κάποια μορφή ανεπιθύμητης σεξουαλικής δραστηριότητας.

Σημείωση για τη συγκριτική έρευνα: Όπως έχει δείξει η ευρωπαϊκή έρευνα για την οικογενειακή βία (OB) μεταξύ ενηλίκων, το κατά πόσο τα άτομα που συμμετέχουν είναι πρόθυμα να αναφέρουν τις εμπειρίες τους εξαρτάται συχνά από τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται η OB στις διάφορες χώρες. Οι χώρες με υψηλότερη ισότητα μεταξύ των φύλων και μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση απέναντι στην OB αναφέρουν επίσης και τα υψηλότερα ποσοστά OB. Αυτό μπορεί να συμβαίνει επειδή στις χώρες αυτές η OB αντιμετωπίζεται περισσότερο σαν κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα παρά σαν προσωπικό και κατά συνέπεια ιδιωτικό. Οι συναντήσεις ειδικών του ΔΣΕΣ (βλ. Ενημερωτικό Έγγραφο 1) και οι συμβουλευτικές ομάδες νέων διαπίστωσαν ότι η Αγγλία και η Νορβηγία έχουν τα υψηλότερα επίπεδα ευαισθητοποίησης σε σχέση με την κακοποίηση στις σχέσεις των νέων. Έχουν επίσης τα υψηλότερα επίπεδα σωματικής και σεξουαλικής βίας για τις νέες γυναίκες. Μπορεί, επομένως, οι νέες γυναίκες στη Βουλγαρία, την Κύπρο και την Ιταλία να μη δηλώνουν όλες τις εμπειρίες σωματικής και σεξουαλικής βίας, σε ένα κοινωνικό πλαίσιο όπου η ευαισθητοποίηση απέναντι στο πρόβλημα είναι χαμηλότερη.

Συνολικά ποσοστά συχνότητας περιστατικών βίας

Συνδυάζοντας όλες τις παραπάνω απαντήσεις σε μία κατηγορία, μπορούμε να δούμε πόσοι νέοι άνθρωποι σε κάθε χώρα έχουν υποστεί βία από κάποιο/-α σύντροφο. Ανάμεσα στο 53% και το 66% των νέων γυναικών και το 32% και 69% των νέων αντρών ανέφεραν ότι έχουν βιώσει τουλάχιστον μία μορφή βίας. Τα ποσοστά για τις νέες γυναίκες ήταν παρόμοιοι σε όλες τις χώρες, με την Αγγλία και

την Ιταλία να εμφανίζουν τα υψηλότερα επίπεδα. Η Ιταλία ανέφερε επίσης τα υψηλότερα ποσοστά για νέους άντρες, ενώ η Αγγλία και η Νορβηγία είχαν τα χαμηλότερα ποσοστά για τους νέους άντρες. Οι περισσότεροι νέοι άνθρωποι που είχαν υποστεί βία ανέφεραν τόσο διαδικτυακές όσο και κατά πρόσωπο μορφές βίας, και λίγοι ανέφεραν αποκλειστικά διαδικτυακά περιστατικά.

Υποκειμενικός αντίκτυπος

Για κάθε μορφή ΔΒΚ ρωτήσαμε τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες: Πώς σας έκανε να νιώσετε αυτή η συμπεριφορά; Οι πιθανές απαντήσεις ήταν επιλεγμένες έτσι ώστε να διασφαλιστεί η διασπορά αρνητικών και θετικών απαντήσεων. Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων, κατατάξαμε τις απαντήσεις σε δύο κατηγορίες:

Αρνητικές απαντήσεις ήταν οι εξής: αναστατωμένος/-η· φοβισμένος/-η· ντροπιασμένος/-η· δυστυχισμένος/-η· ταπεινωμένος/-η· άσχημα για τον εαυτό σου· θυμωμένος/-η· ενοχλημένος/-η· σοκαρισμένος/-η.

Θετικές/καμία επίπτωση απαντήσεις ήταν οι εξής: αγαπητός/-ή· ωραία για τον εαυτό σου· επιθυμητός/-ή· προστατευμένος/-η· σου φάνηκε αστείο και «καμία επίπτωση».

Ο αντίκτυπος διέφερε ανάμεσα σε διαφορετικές μορφές βίας. Ωστόσο, εμφανίστηκε ένα ξεκάθαρο πρότυπο. Οι νέες γυναίκες ήταν πολύ πιθανότερο να αναφέρουν αποκλειστικά αρνητικό αντίκτυπο, ενώ οι νέοι άντρες ήταν πιθανότερο να αναφέρουν θετική ή αδιάφορη αντίδραση στις εμπειρίες τους. Αυτό ήταν πιο χαρακτηριστικό στις περιπτώσεις σεξουαλικής βίας, όπου ανάμεσα στο 81% και το 96% των νέων γυναικών ανέφεραν αποκλειστικά αρνητικό αντίκτυπο, ενώ ανάμεσα στο 60% και το 75% των αγοριών ανέφεραν θετικό ή μηδενικό αντίκτυπο. Φαίνεται επομένως ότι οι νέες γυναίκες μπορεί να επηρεαστούν πιο αρνητικά από τις εμπειρίες τους σε σχέση με τους νέους άντρες.

Αποστολή και λήψη σεξουαλικών εικόνων και μηνυμάτων

Αν και η διαφορά στην πρόσβαση των νέων σε κινητά τηλέφωνα ήταν μικρή, υπήρχαν σημαντικές διακυμάνσεις ανάμεσα στις διαφορετικές χώρες όσον αφορά την αποστολή και τη λήψη σεξουαλικών εικόνων και μηνυμάτων. Ανάμεσα στο 6% και το 44% των νέων γυναικών και το 15% και το 32% των νέων αντρών είπαν ότι είχαν *στείλει* κάποια σεξουαλική εικόνα ή μήνυμα σε σύντροφο (βλ. Πίνακα 3). Παρόμοια ποσοστά νέων γυναικών, ανάμεσα σε 9% και 49%, και ελαφρά υψηλότερο ποσοστό νέων αντρών, 20% έως 47%, ανέφεραν ότι είχαν λάβει σεξουαλική εικόνα ή μήνυμα από σύντροφο. Τα υψηλότερα ποσοστά τόσο για την αποστολή όσο και για τη λήψη εμφανίστηκαν στην Αγγλία και τα χαμηλότερα στην Κύπρο. Σε όλες τις χώρες, φαίνεται ότι επρόκειτο για αμοιβαία δραστηριότητα, καθώς περίπου τα δύο τρίτα των νέων ανθρώπων που είχαν στείλει κάποια εικόνα ή μήνυμα είχαν επίσης λάβει.

Πίνακας 3: Αποστολή και λήψη σεξουαλικών εικόνων και μηνυμάτων

Αποστολή	Βουλγαρία	Κύπρος	Αγγλία	Ιταλία	Νορβηγία
Γυναίκες	26%	6%	44%	16%	34%
Άντρες	29%	15%	32%	25%	25%
Σύνολο	28%	10%	38%	22%	30%
Αποστολή	Βουλγαρία	Κύπρος	Αγγλία	Ιταλία	Νορβηγία
Γυναίκες	35%	9%	49%	18%	37%
Άντρες	36%	20%	47%	36%	35%
Σύνολο	35%	14%	48%	30%	36%

Πολλά από τα άτομα που συμμετείχαν ανέφεραν αποκλειστικά θετικό αντίκτυπο από την αποστολή εικόνων ή μηνυμάτων, ανάμεσα στο 41% και το 87% των νέων γυναικών και 75% και 91% των νέων αντρών. Ωστόσο, ανάμεσα στο 13% και το 59% των νέων γυναικών και το 9% και το 25% των νέων αντρών κατέγραψαν κάποια μορφή αρνητικού αντίκτυπου μετά την αποστολή σεξουαλικών εικόνων ή μηνυμάτων. Τα κορίτσια στην Αγγλία, τη Νορβηγία και την Ιταλία ανέφεραν συχνότερα αρνητικό αντίκτυπο.

Κοινοποίηση σεξουαλικών εικόνων και μηνυμάτων

Ανάμεσα στο 9% και το 42% των νέων γυναικών σε τέσσερις από τις πέντε χώρες ανέφεραν ότι κάποιο μήνυμα που έστειλαν κοινοποιήθηκε και σε άλλα άτομα από τον σύντροφό τους. Η Κύπρος δεν συμπεριλήφθηκε λόγω πολύ χαμηλών ποσοστών. Αντίθετα, μόνο 9% με 13% των νέων αντρών ανέφεραν το ίδιο. Οι νέες γυναίκες στην Αγγλία είχαν το μεγαλύτερο ποσοστό αναφοράς της κοινοποίησης φωτογραφίας ή μηνύματος (42%), με δεύτερη τη Νορβηγία (27%).

Λόγω των χαμηλών ποσοστών, μπορούμε να συγκρίνουμε την κοινοποίηση μηνυμάτων μόνο στην Αγγλία και τη Νορβηγία. Τα ευρήματά μας δείχνουν ότι οι νέες γυναίκες που οι εικόνες τους κοινοποιήθηκαν σε τρίτους από τους συντρόφους τους ήταν πιθανότερο να αναφέρουν αρνητικό αντίκτυπο. Στην Αγγλία και τη Νορβηγία, σχεδόν όλες οι νέες γυναίκες που εικόνες ή μηνύματά τους κοινοποιήθηκαν ανέφεραν επίσης αρνητικό αντίκτυπο (97% στην Αγγλία και 83% στη Νορβηγία). Ωστόσο, αντίθετα, αν και πολύ λίγες νέες Ιταλίδες στην έρευνα ανέφεραν ότι είχαν κοινοποιηθεί εικόνες τους, ήταν αναλογικά λιγότερες (43%) εκείνες που βίωσαν αρνητικό αντίκτυπο από την αποστολή σεξουαλικής εικόνας ή μηνύματος.

Βρέθηκαν διαφορές ανά χώρα στον αντίκτυπο των μηνυμάτων με σεξουαλικό περιεχόμενο. Οι διαφορές αυτές μπορούν να εξηγηθούν από το γεγονός ότι ορισμένες χώρες απέκτησαν πιο πρόσφατα πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες ή από τις διαφορετικές στάσεις απέναντι στη γυναικεία σεξουαλική δραστηριότητα σε κάθε χώρα. Οι περισσότερες αναφορές αρνητικού αντίκτυπου σε ορισμένες χώρες μπορεί να σχετίζονται με τη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των κινδύνων της αποστολής μηνυμάτων με σεξουαλικό περιεχόμενο στις χώρες αυτές, κυρίως σε σχέση με την κοινοποίηση των μηνυμάτων.

Συσχετισμός με τη βία και την κακοποίηση στις σχέσεις

Σε όλες τις χώρες, οι νέοι άνθρωποι ήταν πιθανότερο να στείλουν σεξουαλικές εικόνες ή μηνύματα αν βίωναν βία ή έλεγχο στις σχέσεις τους. Επίσης, σε όλες τις χώρες, οι νέοι άνθρωποι που ανέφεραν ότι βίωναν ΔΒΚ ήταν τουλάχιστον δύο φορές πιο πιθανό να έχουν στείλει σεξουαλική εικόνα ή μήνυμα σε σύγκριση με εκείνους που δεν βίωναν ΔΒΚ (βλ. Πίνακα 4). Αυτό ίσχυε για όλα τα είδη βίας, ανεξαρτήτως φύλου.

Πίνακας 4: Συσχετισμός ανάμεσα στην αποστολή εικόνων και τη βία

Είδος κακοποίησης	Γυναίκες		Άντρες	
	Θύμα	Όχι θύμα	Θύμα	Όχι θύμα
Διαδικτυακή	8% - 65%	4% - 24%	20% - 50%	11% - 26%
Συναισθηματική	11% - 59%	3% - 30%	26% - 53%	19% - 24%
Σωματική	21% - 75%	4% - 35%	38% - 58%	13% - 29%
Σεξουαλική	28% - 68%	6% - 28 %	24% - 69%	13% - 25%

Λόγοι για την αποστολή σεξουαλικών εικόνων και μηνυμάτων

Οι πιο συνηθισμένοι λόγοι για την αποστολή σεξουαλικής εικόνας ή μηνύματος ήταν: επειδή το ζήτησε ο/η σύντροφος (32% με 56% των νέων γυναικών και 20% με 44% των νέων αντρών)· για να αισθανθούν σέξι ή να φλερτάρουν (36% με 51% των νέων γυναικών και 21% με 57% των νέων αντρών)· για αστέιο (14% με 47% των νέων γυναικών και 17% με 39% των νέων αντρών). Στην Αγγλία, ορισμένες νέες γυναίκες ανέφεραν ότι έστειλαν σεξουαλικές εικόνες και μηνύματα για να αποδείξουν την αφοσίωσή τους στο σύντροφό τους (43%) και επειδή δέχονταν πίεση από το σύντροφό τους (27%).

Κίνδυνος και Προστατευτικοί (προγνωστικοί) Παράγοντες για τη θυματοποίηση και την αυτοουργία ΔΒΚ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΗΣ

Η έρευνα μετρούσε ένα φάσμα παραγόντων πρόβλεψης ή προστασίας και κινδύνου, εκτός από την ηλικία και το κοινωνικό φύλο. Οι παράγοντες αυτοί είχαν επιλεγεί με βάση ευρήματα προηγούμενων ερευνών και συσχετισμών που είχαν αναγνωριστεί μέσα από την πρακτική. Οι παράγοντες μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο κατηγορίες:

- Η πρώτη ομάδα αφορούσε τις γενικές εμπειρίες και στάσεις των νέων, όπως: πώς νομίζουν οι νέοι/-ες ότι τα πηγαίνουν στο σχολείο· την ηλικία των γονιών τους· τις έμφυλες στάσεις τους και αν παρακολουθούσαν συχνά πορνογραφικό υλικό στο διαδίκτυο (βλ. Πίνακα 1).
- Η δεύτερη ομάδα μετρούσε τις γενικότερες εμπειρίες βίας και κακοποίησης κατά την παιδική ηλικία των νέων, όπως: οικογενειακή βία και παιδική κακοποίηση στην οικογένεια (οικογενειακή βία)· βίωση και άσκηση εκφοβισμού και επιθετικές παρέες συνομηλίκων (βλ. Πίνακα 2).

Πίνακας 1: Γενικές εμπειρίες και στάσεις

Χώρα	Φύλο	Καλή επίδοση στο σχολείο			Ηλικία συντρόφων		Έμφυλες στάσεις			Τακτική παρακολούθηση πορνογραφίας	
		Ναι %	Όχι %	Δεν ξέρω %	Και μεγαλύτερη %	Ίδια ή μικρότερη %	1 %	2 %	3 %	Ναι %	Όχι %
Βουλγαρία	Γυναίκες	65	7	28	66	34	36	50	14	8	92
	Άντρες	55	16	29	14	86	17	42	41	44	56
	Σύνολο	60	11	29	39	61	26	46	28	26	73
Κύπρος	Γυναίκες	78	7	15	57	43	33	59	8	3	97
	Άντρες	76	7	17	24	76	9	50	41	59	41
	Σύνολο	77	7	16	41	58	26	46	28	28	72
Αγγλία	Γυναίκες	74	8	18	52	48	53	43	4	3	97
	Άντρες	80	4	16	17	83	29	54	18	39	61
	Σύνολο	77	6	17	37	63	42	48	10	19	81
Ιταλία	Γυναίκες	82	1	16	70	30	67	31	2	5	95
	Άντρες	72	3	25	24	76	25	54	21	44	56
	Σύνολο	75	3	22	40	60	40	46	14	30	70
Νορβηγία	Γυναίκες	79	8	13	44	56	53	43	4	7	93
	Άντρες	75	9	16	13	87	28	55	16	48	52
	Σύνολο	77	8	15	28	72	41	49	10	26	74

Γενικές εμπειρίες και στάσεις

Καλή επίδοση στο σχολείο

Η έρευνα ρωτούσε τους/τις νέους/-ες: «Νομίζετε ότι γενικά τα πηγαίνετε καλά στο σχολείο;» Οι απαντήσεις που μπορούσαν να δοθούν ήταν «Ναι», «Όχι», ή «Δεν ξέρω». Και στις πέντε χώρες εμφανίστηκε ένα παρόμοιο πρότυπο, που δείχνει ότι η πλειονότητα των νέων ανθρώπων πίστευαν ότι πήγαιναν καλά στο σχολείο. Το ποσοστό αυτό ήταν ελαφρά χαμηλότερο στη Βουλγαρία, όπου μεγάλο τμήμα των νέων δεν ήταν σίγουροι/-ες πόσο καλά τα πήγαιναν. Για λόγους που αφορούν την ανάλυση, οι κατηγορίες «Όχι» και «Δεν ξέρω» συγχωνεύτηκαν.

Ηλικία συντρόφου

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ρωτήθηκαν «γενικά, οι σύντροφοί σας ήταν: πολύ νεότεροι/-ες (πάνω από 2 χρόνια)· λίγο νεότεροι/-ες (από 1 έως 2 χρόνια)· στην ίδια ηλικία· λίγο μεγαλύτεροι/-ες (1-2 χρόνια)· πολύ μεγαλύτεροι/-ες (πάνω από 2 χρόνια)». Συχνά επιλέχθηκαν πάνω από μία κατηγορίες. Συνεπώς, και έχοντας κατά νου προγενέστερα ερευνητικά ευρήματα σχετικά με τους προγνωστικούς παράγοντες, κωδικοποιήσαμε τις απαντήσεις σε δύο κατηγορίες: συμμετέχοντες/-ουσες που ανέφεραν τουλάχιστον έναν/μία μεγαλύτερο/-η σύντροφο· και συμμετέχοντες/-ουσες που ανέφεραν μόνο συνομήλικο/-η ή νεότερο/-η σύντροφο. Σε όλες τις χώρες, οι νέες γυναίκες ήταν στατιστικά πιθανότερο να αναφέρουν μεγαλύτερο σύντροφο και οι νέοι άντρες πιθανότερο να έχουν μικρότερη σύντροφο.

Έμφυλες στάσεις

Οι στάσεις των νέων απέναντι στο φύλο μετρήθηκαν μέσω τριών ερωτήσεων. Κάθε ερώτηση είχε επιλεγεί ώστε να αντανάκλα μια συγκεκριμένη όψη της ανισότητας των φύλων. Από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες ζητήθηκε να δηλώσουν, σε κλίμακα πέντε σημείων, «Πόσο συμφωνείτε με τις ακόλουθες ερωτήσεις»:

- Για την πιο σημαντική δουλειά, είναι καλύτερα να επιλεγεί ένας άντρας παρά μια γυναίκα.
- Οι γυναίκες δελεάζουν τους άντρες σεξουαλικά και μετά διαμαρτύρονται για την προσοχή που εισπράττουν.
- Μερικές φορές είναι δικαιολογημένο ένας άντρας να χτυπήσει μια γυναίκα, αν ήταν άπιστη.

Στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες δόθηκε μια βαθμολογία που αντανακλούσε το επίπεδο συμφωνίας τους με τις δηλώσεις αυτές: όσο υψηλότερη ήταν η βαθμολογία, τόσο πιο αρνητική η στάση απέναντι στο φύλο. Για να διευκολυνθεί η ανάλυση, οι βαθμολογίες ταξινομήθηκαν σε τρεις ομάδες: 1 (βαθμολογία 3-6)· 2 (βαθμολογία 6-9)· 3 (βαθμολογία 10-15). Η ομάδα 1 είχε τη λιγότερο αρνητική στάση απέναντι στο φύλο και η ομάδα 3 την πιο αρνητική. Σε όλες τις χώρες, οι νέοι άντρες ήταν στατιστικά πιθανότερο να έχουν πιο αρνητική έμφυλη στάση από τις νέες γυναίκες. Οι νέοι/-ες στη Βουλγαρία και την Κύπρο ανέφεραν περισσότερο αρνητικές έμφυλες στάσεις σε σχέση με τους/τις νέους/-ες στις τρεις άλλες χώρες. Αν εστιάσουμε ξεχωριστά στις τρεις ερωτήσεις, η υψηλότερη βαθμολογία, συνεπώς και οι πιο αρνητικές στάσεις, ανεξαρτήτως φύλου ή χώρας, συνδέθηκαν με την ερώτηση 2, που μετρούσε τις στάσεις σχετικά την ευθύνη των γυναικών για τη σεξουαλική βία.

Πορνογραφία

Οι συμμετέχοντες/-ουσες ρωτήθηκαν, «Παρακολουθείτε τακτικά πορνογραφικό υλικό στο διαδίκτυο;» Όπως έχουν δείξει και άλλες έρευνες, σε όλες τις χώρες, οι νέοι άντρες είναι πολύ πιθανότερο να αναφέρουν ότι παρακολουθούν πορνογραφικό υλικό απ' ό,τι οι νέες γυναίκες. Οι νέοι άντρες στην Κύπρο είχαν το μεγαλύτερο ποσοστό αναφοράς τακτικής έκθεσης σε διαδικτυακή πορνογραφία.

Γενικές εμπειρίες βίας κατά την παιδική ηλικία

Πίνακας 2: Γενικές εμπειρίες βίας και κακοποίησης κατά την παιδική ηλικία

Χώρα	Φύλο	Οικογενειακή βία		Εκφοβισμός		Άσκηση εκφοβισμού		Επιθετική ομάδα συνομηλίκων		
		ναι	όχι	ναι	όχι	ναι	όχι	ναι	όχι	Δεν ξέρω
Βουλγαρία	Γυναίκες	26	74	31	69	19	81	64	23	13
	Άντρες	21	78	24	76	33	67	62	23	15
	Σύνολο	23	77	27	73	26	74	63	23	14
Κύπρος	Γυναίκες	12	88	19	81	12	88	11	71	18
	Άντρες	14	86	23	77	23	77	18	58	24
	Σύνολο	13	87	21	79	17	83	14	65	21
Αγγλία	Γυναίκες	32	68	49	51	10	90	11	69	21
	Άντρες	24	76	37	63	19	81	18	56	26
	Σύνολο	29	71	44	56	14	86	14	63	23
Ιταλία	Γυναίκες	19	81	25	75	7	93	6	73	23
	Άντρες	20	80	18	82	23	77	14	61	25
	Σύνολο	19	80	20	80	17	83	11	65	25
Νορβηγία	Γυναίκες	22	78	42	58	12	88	33	75	18
	Άντρες	14	86	38	62	22	78	12	68	20
	Σύνολο	18	82	40	60	17	83	9	72	19

Παιδική κακοποίηση και οικογενειακή βία

Υπολογίσαμε το βαθμό στον οποίο οι νέοι/-ες είχαν υποστεί οικογενειακή βία μέσω δύο συνδεδεμένων ερωτήσεων. Ρωτήσαμε: «Υπήρχαν στο σπίτι/στην οικογένειά σας ενήλικοι που να χρησιμοποιούσαν τακτικά σωματική βία, όπως γροθιές, χτυπήματα, χαστούκια;» και/η «...έβριζαν/φώναζαν συνεχώς;» Οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούσαν να απαντήσουν ναι ή όχι στις παρακάτω επιλογές: «σε εσάς· σε άλλα παιδιά/νεαρά άτομα ή σε άλλους/-ες ενήλικους/-ες. Καθώς οι καταφατικές απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά ήταν σχετικά λίγες, για την ανάλυση παλινδρόμησης όλες οι απαντήσεις ταξινομήθηκαν σε δύο κατηγορίες: είχαν υποστεί οικογενειακή βία ή δεν είχαν υποστεί οικογενειακή βία. Το υψηλότερο ποσοστό αναφέρθηκε στην Αγγλία, μολονότι, όπως εξηγούμε στο Ενημερωτικό Έγγραφο ΔΣΕΣ 2, αυτό μπορεί να έχει επηρεαστεί από την ευρύτερη ευαισθητοποίηση και την προθυμία αναφοράς τέτοιων στοιχείων.

Αρνητικές εμπειρίες με συνομήλικα άτομα

Τρία ερωτήματα προσπαθούσαν να καταμετρήσουν τις γενικότερες εμπειρίες αρνητικών επαφών με συνομήλικα άτομα. Ρωτήσαμε τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες: «Έχετε ποτέ υποστεί εκφοβισμό;» «Έχετε ποτέ ασκήσει εκφοβισμό;» και «Οι φίλοι/-ες σας είναι επιθετικοί ή προσπαθούν να τρομοκρατήσουν άλλα νέα άτομα;»

Υπήρξε μεγάλη διακύμανση στις πέντε χώρες στο ποσοστό των νέων που ανέφεραν ότι είχαν πέσει θύματα εκφοβισμού. Η Αγγλία και η Νορβηγία ανέφεραν τα υψηλότερα επίπεδα· αυτό βέβαια είναι πιθανό να αντανακλά το ανώτερο επίπεδο αναγνώρισης στις χώρες αυτές. Περίπου ένα στα πέντε νεαρά άτομα ανέφερε ότι ασκούσε εκφοβισμό, αν και το ποσοστό αυτό ήταν κάπως υψηλότερο στη Βουλγαρία. Κατά μέσο όρο, οι νέοι άντρες είχαν διπλάσιες πιθανότητες από τις νέες γυναίκες να αναφέρουν αυτή τη συμπεριφορά. Σε σχέση με την ευρύτερη επιθετικότητα συνομηλίκων, και αντανακλώντας γενικά το πρότυπο που εμφανίζεται στον εκφοβισμό και στις πέντε χώρες, περίπου ένα στα δέκα άτομα που απάντησαν ανέφεραν ότι οι συνομήλικοί/-ές τους ασκούσαν τρομοκράτηση. Ωστόσο, στη Βουλγαρία, πάνω από 60% των νέων ανέφεραν αυτό το στοιχείο, αν και αυτό μπορεί να δείχνει διαφορετική ερμηνεία του ερωτήματος. Τα επίπεδα τρομοκράτησης δεν διέφεραν σημαντικά ανάλογα με το φύλο, με εξαίρεση τη Νορβηγία όπου οι νέες γυναίκες ανέφεραν τρεις φορές περισσότερο από τους νέους άντρες ότι οι συνομήλικοί/-ές τους ασκούν τρομοκράτηση.

Παράγοντες πρόβλεψης για τη βίωση ΔΒΚ

Παράγοντες πρόβλεψης για τη βίωση ΔΒΚ από γυναίκες

Γενικές εμπειρίες και στάσεις: Οι νέες γυναίκες που ανέφεραν ότι τα πήγαιναν καλά στο σχολείο ήταν λιγότερο πιθανό να αναφέρουν διαδικτυακή (ΛΠ 0,68), κατά πρόσωπο (ΛΠ 0,55) και σεξουαλική (ΛΠ 0,60) θυματοποίηση. Ωστόσο, δεν γνωρίζουμε αν η «κακή επίδοση στο σχολείο» είναι συνέπεια της ύπαρξης κακοποίησης στη σχέση ή κίνδυνος για τη δημιουργία μιας σχέσης με κακοποίηση λόγω, για παράδειγμα, χαμηλής αυτοεκτίμησης. Οι συμμετέχουσες με μεγαλύτερης ηλικίας συντρόφους είχαν μεγαλύτερη πιθανότητα να υποστούν διαδικτυακή (ΛΠ 2,5), κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,7) και σεξουαλική (ΛΠ 2,0) θυματοποίηση. Οι νέες

γυναίκες που ανέφεραν λιγότερο θετικές στάσεις απέναντι στο φύλο, (κατηγορία 2) ήταν πιθανότερο να αναφέρουν διαδικτυακή (ΛΠ 1,5), κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,3) και σεξουαλική (ΛΠ 1,4) βία.

Άλλες εμπειρίες βίας: Δύο μορφές παιδικής βίας ήταν στατιστικά σημαντικές για την πρόβλεψη γυναικείων εμπειριών ΔΒΚ: οικογενειακή βία και εκφοβισμός. Η οικογενειακή βία συνδέθηκε με αυξημένο κίνδυνο διαδικτυακής (ΛΠ 2,1), κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,2) ή σεξουαλικής (ΛΠ 2,2) γυναικείας θυματοποίησης. Τρεις διαφορετικές κατηγορίες εκφοβισμού συνδέθηκαν με αυξημένο κίνδυνο βίας από ερωτικό σύντροφο: αποκλειστικά θύμα· θύμα και θύτης εκφοβισμού· αποκλειστικά θύτης. Η θέση του θύματος εκφοβισμού συνδέθηκε με αυτή του θύματος διαδικτυακής (ΛΠ 1,8), κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,9) και σεξουαλικής (ΛΠ 2,0) βίας. Αντίστοιχα, η θέση του θύματος και του δράστη εκφοβισμού συνδέθηκε με τη βίωση κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,5) και σεξουαλικής (ΛΠ 2,1) θυματοποίησης. Η θέση «αποκλειστικά δράστη εκφοβισμού» συνδέθηκε επίσης σημαντικά με τη γυναικεία διαδικτυακή (ΛΠ 2,0), κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,4) και σεξουαλική (ΛΠ 1,9) θυματοποίηση. Οι συνδέσεις με την ευρύτερη τρομοκράτηση από συνομηλικούς δεν ήταν στατιστικά σημαντικές.

Παράγοντες πρόβλεψης για τη βίωση ΔΒΚ από άντρες

Γενικές εμπειρίες και στάσεις: Παρόμοιοι παράγοντες πρόβλεψης αναγνωρίστηκαν και στην ανάλυση παλινδρόμησης για τους άντρες-θύματα. Η καλή επίδοση στο σχολείο, ωστόσο, ήταν προστατευτικός παράγοντας μόνο για την κατά πρόσωπο θυματοποίηση (ΛΠ 0,7). Όπως και με τις νέες γυναίκες, η ύπαρξη μεγαλύτερης συντρόφου αύξησε τον κίνδυνο διαδικτυακής (ΛΠΣ 2,0), κατά πρόσωπο (ΛΠΣ 1,8) και σεξουαλικής (ΛΠΣ 1,6) θυματοποίησης για τους άντρες. Με τον ίδιο τρόπο, οι αρνητικές έμφυλες στάσεις συνδέονταν με αυξημένη αντρική θυματοποίηση: οι νέοι άντρες με τις πιο ακραίες στάσεις ήταν πιθανό να έχουν πέσει θύματα διαδικτυακής (ΛΠ 1,9), κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,0) και, κυρίως, σεξουαλικής (ΛΠ 3,3) βίας. Γνωρίζουμε ότι πολλοί άντρες που ανέφεραν ότι είχαν πέσει θύματα σεξουαλικής βίας ανέφεραν επίσης και διάπραξη σεξουαλικής βίας, κάτι που μπορεί να διασαφηνίζει αυτή τη σύνδεση.

Άλλες εμπειρίες βίας: Για τους νέους άντρες, η οικογενειακή βία συνδέθηκε με αυξημένο κίνδυνο διαδικτυακής (ΛΠ 1,6), κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,8) και σεξουαλικής (ΛΠ 2,5) βίας. Η θέση του θύματος εκφοβισμού ήταν επίσης σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης διαδικτυακής (ΛΠ 1,6) και κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,6) θυματοποίησης. Οι νέοι άντρες που ανέφεραν ότι είχαν υπάρξει θύματα και δράστες εκφοβισμού διέτρεχαν επίσης αυξημένο κίνδυνο διαδικτυακής (ΛΠ 1,7), κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,0) και σεξουαλικής (ΛΠ 1,9) θυματοποίησης. Τέλος, για αυτή τη μεταβλητή, η θέση του δράστη εκφοβισμού αποτελούσε κίνδυνο μόνο για διαδικτυακή (ΛΠ 1,4) και σεξουαλική (ΛΠ 1,5) βία από ερωτικό σύντροφο. Σε αντίθεση με τη γυναικεία θυματοποίηση, η ύπαρξη συνομηλικών που ασκούν τρομοκράτηση ήταν στατιστικά σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης για διαδικτυακή (ΛΠ 2,1) και σεξουαλική (ΛΠ 1,6) θυματοποίηση των αντρών. Επιπλέον, η άγνοια για το αν οι συνομηλικοί ασκούσαν τρομοκράτηση συνδέθηκε επίσης με τη διαδικτυακή (ΛΠ 1,6) και την κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,5) θυματοποίηση.

Παράγοντες πρόβλεψης για αυτοουργία ΔΒΚ

Παράγοντες πρόβλεψης για αυτοουργία ΔΒΚ από γυναίκες

Σημείωση: το μέγεθος του δείγματος για γυναίκες αυτοουργούς σεξουαλικής βίας είναι πολύ μικρό.

Γενικές εμπειρίες και στάσεις: Η καλή επίδοση στο σχολείο συνδέθηκε με χαμηλότερα ποσοστά κατά πρόσωπο αυτοουργίας (ΛΠ 0,7) και ήταν οριακά σημαντική για τη διαδικτυακή αυτοουργία (ΛΠ 0,8). Οι νέες γυναίκες με νεότερους συντρόφους ήταν πιθανότερο να αναφέρουν αυτοουργία σεξουαλικής βίας (ΛΠ 3,5). Ωστόσο, κατά παράξενο τρόπο, εκείνες που είχαν τουλάχιστον έναν μεγαλύτερο σύντροφο ανέφεραν αυξημένη διάπραξη βίας στο διαδίκτυο (ΛΠ 2,6) και κατά πρόσωπο βίας (ΛΠ 1,6). Καθώς οι περισσότερες παρουσίασαν συντρόφους διαφόρων ηλικιών, δεν μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι οι πράξεις τους στρέφονταν κατά του μεγαλύτερου σε ηλικία συντρόφου. Οι αρνητικές έμφυλες στάσεις ήταν επίσης σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης για την αυτοουργία διαδικτυακής (ΛΠ 1,3), κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,5) και, περισσότερο, σεξουαλικής (ΛΠ 3,6) βίας. Η παρακολούθηση πορνογραφικού υλικού συνδέθηκε με αυξημένη διάπραξη σεξουαλικής βίας (ΛΠ 5,0), μολονότι ο αριθμός νέων γυναικών που παρακολουθούσαν πορνογραφικό υλικό ήταν εξαιρετικά χαμηλός, κάτι που μπορεί να εξηγήσει τον ιδιαίτερα υψηλό λόγο πιθανοτήτων διάπραξης βίας.

Άλλες εμπειρίες βίας: Η οικογενειακή βία συνδέθηκε με την αυξημένη αυτοουργία στο διαδίκτυο (ΛΠ 2,4) και κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,0). Η θέση του θύματος εκφοβισμού ήταν σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης για διάπραξη κατά πρόσωπο ΔΒΚ (ΛΠ 1,6). Η άσκηση εκφοβισμού συνδέθηκε με τη διαδικτυακή (ΛΠ 1,7) και κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,6) διάπραξη. Επίσης, η ύπαρξη επιθετικών συνομηλίκων συνδέθηκε με την κατά πρόσωπο διάπραξη, αν και μάλλον αδύναμα (ΛΠ 1,5).

Παράγοντες πρόβλεψης για αυτοουργία ΔΒΚ από άντρες

Γενικές εμπειρίες και στάσεις: Όπως και με τις γυναίκες που συμμετείχαν στην έρευνα, η καλή επίδοση στο σχολείο συνδέθηκε μόνο με χαμηλά ποσοστά κατά πρόσωπο διάπραξης βίας από νέους άντρες (ΛΠ 0,7). Η σχέση με μεγαλύτερη σύντροφο σχετίστηκε, κάπως απρόσμενα, με τη διάπραξη διαδικτυακής (ΛΠ 2,1), κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,6) και σεξουαλικής (ΛΠ 2,0) βίας, αν και η παραπάνω επισήμανση ισχύει. Η υιοθέτηση αρνητικών έμφυλων στάσεων ήταν επίσης σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης διαδικτυακής (ΛΠ 1,7), κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,3) και σεξουαλικής (ΛΠ 2,8) διάπραξης βίας. Τέλος, η χρήση πορνογραφικού υλικού συνδέθηκε σημαντικά με τη διάπραξη σεξουαλικής βίας (ΛΠ 2,4) και ήταν οριακά σημαντική για τη διαδικτυακή (ΛΠ 1,3) και την κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,3) αυτοουργία.

Άλλες εμπειρίες βίας: Η οικογενειακή βία συνδέθηκε και με τις τρεις μορφές αυτοουργίας ΔΒΚ: διαδικτυακή (ΛΠ 1,9)· κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,9)· και σεξουαλική (ΛΠ 2,3). Η θέση του θύματος εκφοβισμού ήταν παράγοντας πρόβλεψης διαδικτυακής (ΛΠ 1,8), κατά πρόσωπο (ΛΠ 2,3) και σεξουαλικής (ΛΠ 1,8) αυτοουργίας. Αντίστοιχα, οι νέοι άντρες που ανέφεραν ότι ασκούσαν εκφοβισμό σε άλλα άτομα ήταν επίσης πιθανότερο να διαπράξουν διαδικτυακές (ΛΠ 1,5), κατά πρόσωπο (ΛΠ 1,5) και σεξουαλικές (ΛΠ 1,6) μορφές ΔΒΚ. Τέλος, η συναναστροφή με επιθετικούς φίλους ήταν δείκτης διαδικτυακής (ΛΠ 2,0 [δεν ξέρω ΛΠ 1,5]) και σεξουαλικής (ΛΠ 1,5) διάπραξης.

Οι απόψεις των νέων σχετικά με την πρόληψη και την παρέμβαση για τη διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις σχέσεις των νέων

Τα κύρια ευρήματα είναι:

- Το ένα τέταρτο των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα δεν είχαν μιλήσει σε κανέναν για τη διαπροσωπική βία και κακοποίηση (ΔΒΚ) που είχαν υποστεί στις ερωτικές τους σχέσεις.
- Οι περισσότεροι νέοι/-ες μίλησαν σε συνομήλικα άτομα για τις εμπειρίες τους ΔΒΚ και όχι σε ενήλικους.
- Η αντίληψη των νέων για τη ΔΒΚ ως προσωπικού ζητήματος, η έλλειψη εμπιστοσύνης στους άλλους και η επιθυμία να προστατέψουν τον/τη δράστη/-ρια ή τη σχέση αποτελούν εμπόδια στην απεύθυνση για βοήθεια.
- Οι νέοι άνθρωποι έδειξαν ότι έχουν την τάση να θεωρούν υπεύθυνους για την πρόληψη της ΔΒΚ τους ίδιους και τους συνομήλικούς τους.
- Οι περισσότεροι νέοι άνθρωποι που συμμετείχαν στην έρευνα έδειξαν θετική στάση απέναντι στην αξία της πρόληψης αναφορικά με τη ΔΒΚ.
- Το σχολείο και το σπίτι θεωρήθηκαν οι πιο σημαντικοί χώροι για την πρόληψη της ΔΒΚ.

Σε ποιους/-ες μιλούν οι νέοι/-ες για τις εμπειρίες ΔΒΚ;

Η μεγάλη πλειονότητα των νέων ανθρώπων και από τις πέντε χώρες είχαν μιλήσει σε κάποιο άτομο για την εμπειρία διαπροσωπικής βίας και κακοποίησης. Ωστόσο, ενώ το 74% το είχε κάνει, το 26% δεν είχε μιλήσει σε κανέναν.

Οι περισσότεροι νέοι/-ες και στις πέντε χώρες, ανεξάρτητα από το είδος της βίας που είχαν υποστεί, επέλεξαν να μιλήσουν σε συνομήλικα άτομα και όχι σε ενήλικους. Το 64% προτίμησε να εμπιστευτεί κάποιο/-α φίλο/-η, ενώ μόνο το 17% μίλησε σε ενήλικο άτομο. Περισσότερες νέες γυναίκες παρά άντρες, από όλες τις χώρες και για όλες τις μορφές βίας, ήταν πρόθυμες να ζητήσουν υποστήριξη από άλλα άτομα. Από τις νέες γυναίκες, 75% μίλησαν σε κάποιο/-α φίλο/-η για τη βία που είχαν υποστεί, ενώ 54% των νέων αντρών μίλησαν σε κάποιο ενήλικο άτομο, συνήθως γονέα. Επιπλέον, δεν βρέθηκαν διαφορές στην προθυμία των νέων ανθρώπων να απευθυνθούν για βοήθεια σε άλλους ανάλογα με την ηλικία και την έκθεσή τους σε οικογενειακή βία. Ωστόσο, η προθυμία απεύθυνσης σε άλλους διέφερε ανάλογα με το είδος ΔΒΚ που είχαν βιώσει. Συνολικά, 70% από τα άτομα που είχαν βιώσει διαδικτυακή ΔΒΚ, 66% από εκείνα που είχαν πέσει θύματα κατά πρόσωπο σωματικής ή συναισθηματικής βίας και 55% από τα άτομα που είχαν υποστεί σεξουαλική βία, μίλησαν για αυτό. Οι πιο συνηθισμένες αντιδράσεις στην εμπειρία ΔΒΚ ήταν να τερματίσουν τη σχέση (14%), να διαγράψουν όλα τα μηνύματα από το εν λόγω άτομο (27%) και να μπλοκάρουν την επικοινωνία μαζί του (17%).

Ποιοι είναι οι φραγμοί στην αναζήτηση βοήθειας;

Το εύρημα ότι περίπου το ένα τέταρτο των νέων στη μελέτη αυτή δεν μίλησαν σε κανέναν σχετικά με τη βία που είχαν βιώσει και ότι μόνο ένα άτομο στα επτά μίλησε σε κάποιον ενήλικο υπογραμμίζει τη σημασία που έχει η διερεύνηση των φραγμών στην αναζήτηση βοήθειας. Μέσω της ανάλυσης των περιγραφών των νέων, εντοπίσαμε τρεις κύριες αιτίες που αποτρέπουν την απεύθυνση για βοήθεια:

Η ΔΒΚ θεωρείται ιδιωτικό ζήτημα

Πιστεύω ότι για να αποκτήσω χαρακτήρα πρέπει να κάτσω, να σκεφτώ την κατάσταση και να την αντιμετωπίσω μόνη. (Σοφία, 18 ετών Βουλγαρία)

Τα άτομα που θεώρησαν ότι η βία ήταν ιδιωτικό ζήτημα το εξέφρασαν με δύο τρόπους. Αφενός, θεώρησαν ότι είχαν τα ίδια την ευθύνη για τη ΔΒΚ που υπέστησαν. Τα άτομα που είδαν τη βία σαν κάτι που έπρεπε να φροντίσουν μόνα τους υποστήριξαν ότι ήταν πια σε ηλικία που οφείλουν να μπορούν να χειρίζονται μόνα τους τα πράγματα, ότι η απεύθυνση για βοήθεια θα ήταν παραδοχή ότι δεν είναι σε θέση να χειριστούν τα προβλήματά τους, ή δήλωσαν απλώς ότι τους αρέσει να χειρίζονται μόνα τα προβλήματά τους. Αφετέρου, ορισμένοι νέοι άνθρωποι δεν ήθελαν να επιβαρύνουν άλλους με τα προβλήματά τους. Θεώρησαν ότι και οι άλλοι θα έχουν μάλλον τα δικά τους προβλήματα ή ότι η βία δεν ήταν αρκετά σημαντική ώστε να τους ενοχλήσουν.

Έλλειψη εμπιστοσύνης στους άλλους

Η νοσοκόμα του σχολείου, της έχω μιλήσει λίγο, αλλά δεν ξέρει τίποτα για αυτό, δεν μπορώ να της πω, γιατί μου φαίνεται ότι δεν μπορώ να την εμπιστευτώ, μπορεί να το πει σε κάποιον, νιώθω μέσα μου πως δεν θα το κάνει, αλλά δεν ξέρεις, μου έχει τύχει παλιότερα με νοσοκόμες που το είπαν. (Τόνε, 17 ετών, Νορβηγία)

Ένας συνηθισμένος λόγος για τον οποίο δεν ζητήθηκε βοήθεια ήταν η έλλειψη εμπιστοσύνης στις ικανότητες ενηλίκων και επαγγελματιών. Ορισμένοι νέοι άνθρωποι θεώρησαν ότι οι ενήλικοι δίνουν κακές συμβουλές, λόγω του χάσματος των γενεών, και δήλωσαν ότι οι ενήλικοι «είναι παλιομοδίτες», ή ότι αντιδρούν υπερβολικά και δεν καταλαβαίνουν τα προβλήματα των σημερινών εφήβων. Αυτό τονίστηκε ιδιαίτερα σε σχέση με τις διαδικτυακές μορφές ΔΒΚ. Άλλοι πίστευαν ότι οι επαγγελματίες, όπως το σχολικό νοσηλευτικό ή εκπαιδευτικό προσωπικό, δεν έχουν επαρκείς γνώσεις για τη ΔΒΚ ή δεν την αντιμετωπίζουν αρκετά σοβαρά. Φοβόντουσαν επίσης ότι οι ενήλικοι θα κοινοποιούσαν απερίσκεπτα τις πληροφορίες για την κατάστασή τους. Ωστόσο, αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης στους ενήλικους επεκτεινόταν και στους συνομήλικους. Πολλοί νέοι/-ες δεν πίστευαν ότι οι φίλοι/-ες τους θα μπορούσαν να δουν την κατάσταση από τη δική τους σκοπιά. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στους/στις φίλους/-ες σχετίζεται συχνά με προγενέστερες εμπειρίες κουτσομπολιού ή φημολογιών, που κάνουν τους/τις νέους/-ες να διστάζουν να μοιραστούν τέτοιες προσωπικές πληροφορίες.

Νέοι άνθρωποι που ήθελαν να προστατέψουν το/τη δράστη/-ρια ή τη σχέση

... του είπα ότι έπρεπε να προσέχει, του το είπα... «θα μπορούσα να πω στην αστυνομία για σένα», όμως ποτέ δεν θα το έκανα, αλλά του είπα έτσι για να φοβηθεί λίγο... για να γίνω λίγο κακιά, δεν άντεχα πια να είναι τόσο θυμωμένος. Αλλά... το ξέρει πως δεν θα του το έκανα ποτέ αυτό. (Λίζε, 18 ετών, Νορβηγία)

Ορισμένοι νέοι άνθρωποι προτίμησαν να μην μιλήσουν πουθενά για τη ΔΒΚ που είχαν υποστεί, επειδή ήθελαν να προστατέψουν είτε το/τη δράστη/-ρια ή την ίδια τη σχέση. Στις συνεντεύξεις, οι νέοι/-ες που ρωτήθηκαν έδωσαν διαφορετικές ερμηνείες. Ορισμένοι/-ες φοβόντουσαν για τις συνέπειες που θα είχε κάτι τέτοιο για τον/τη δράστη/-ρια, για παράδειγμα προβλήματα με τους γονείς ή προβλήματα αν αναγκαζόταν να φύγει από το σχολείο ή να σταματήσει κάποιο άθλημα ως τιμωρία. Για άλλους/-ες, η βία ή η κακοποίηση δεν ήταν επαρκής λόγος για να τερματίσουν τη σχέση. Φοβόντουσαν ότι οι άλλοι, συνήθως οι γονείς, θα τους/τις ανάγκαζαν να την τερματίσουν αν μάθαιναν για τη ΔΒΚ.

Πρόληψη της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων

Ο ρόλος των σχολείων

Τα σχολεία πρέπει να μιλάνε περισσότερο για αυτό, να το πάρουν πιο σοβαρά. Οι καθηγητές πρέπει να ασχολούνται. (Τόνε, 17 ετών, Νορβηγία)

Οι περισσότεροι νέοι άνθρωποι στη μελέτη εξέφρασαν αισιόδοξες απόψεις σχετικά με την αξία της πρόληψης. Και στις πέντε χώρες, το σχολείο ήταν αυτό που αναφέρθηκε συχνότερα ως πεδίο όπου οι νέοι/-ες πίστευαν ότι πρέπει να πραγματοποιείται η προσπάθεια της πρόληψης. Πρότειναν αρκετούς τρόπους με τους οποίους τα σχολεία θα μπορούσαν να εφαρμόσουν δραστηριότητες πρόληψης. Υποστήριξαν ότι οι σχολικοί σύμβουλοι πρέπει να συζητάνε με τους/τις νέους/-ες για ζητήματα όπως τα όρια στις ερωτικές σχέσεις και ότι ο/η νοσηλεύτης/-ρια του σχολείου πρέπει να είναι προσιτός/-ή και να δείχνει κατανόηση για την πραγματικότητα των νέων. Αρκετοί νέοι και νέες υποστήριξαν ότι η πρόληψη στα σχολεία πρέπει να περιλαμβάνει και αυστηρότερες, παρεμβατικές πολιτικές, όπως η απαγόρευση της χρήσης κινητού τηλεφώνου και ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας.

Οι νέοι/-ες υπογράμμισαν την ιδιαίτερη ανάγκη που υπάρχει για πληροφόρηση σχετικά με το ποια είναι η νόμιμη και επιτρεπτή ή κατάλληλη συμπεριφορά στα ψηφιακά μέσα. Ορισμένοι/-ρες νέοι/-ες θεώρησαν σημαντικό στοιχείο της πρόληψης τα μηνύματα που αφορούν την ισότητα των φύλων, αλλά αυτό δεν ίσχυε σε όλες τις χώρες. Στην Κύπρο, τη Νορβηγία και την Αγγλία, οι νέοι/-ες επισήμαναν για την αντιμετώπιση της ΔΒΚ πρέπει να τίθεται το πρόβλημα των διαφορών ανάμεσα στα φύλα, ενώ στην Ιταλία και τη Βουλγαρία, το φύλο ήταν λιγότερο πιθανό να θεωρηθεί σημαντικό ζήτημα.

Οι νέοι/-ες τόνισαν επίσης ότι αποφασιστικής σημασίας είναι και η συνολική προσέγγιση στην πρόληψη. Το μήνυμα που μας δόθηκε ήταν ότι όλοι/-ες οι νέοι/-ες

θέλουν πληροφόρηση και διάλογο με τους ενήλικους, αλλά αυτό πρέπει να γίνεται με σεβασμό και χωρίς διάθεση επίκρισης.

Ο ρόλος της οικογένειας

Πιστεύω πως οι γονείς πρέπει να δίνουν το καλό παράδειγμα. Αν οι γονείς φωνάζουν στο τηλέφωνο και ποστάρουν άσχημα μηνύματα, τότε νομίζεις κι εσύ ότι δεν πειράζει, αν δεν το κάνουν είναι μια μορφή πρόληψης. (Σόφι, 16 ετών, Νορβηγία)

Η οικογένεια αναγνωρίστηκε ως ένα ακόμα σημαντικό περιβάλλον για πρωτοβουλίες πρόληψης της βίας. Υποστηρίχτηκε ότι οι γονείς πρέπει να διδάσκουν στα παιδιά τους κατάλληλη συμπεριφορά και να αποτελούν θετικά πρότυπα. Οι νέοι/-ες στη Νορβηγία θεώρησαν ότι ο ρόλος αυτός θα μπορούσε να περιλαμβάνει να ακολουθούν και να προστατεύουν τα παιδιά τους στα ψηφιακά μέσα, αλλά η άποψη αυτή περιορίστηκε στα άτομα που ρωτήθηκαν στη Νορβηγία.

Ο ρόλος της ομάδας συνομηλίκων

Υπάρχουν πολλά άτομα που πιέζονται και για να εκτονωθούν γίνονται κακοί και βλάπτουν τους συντρόφους τους. Σε αυτή την περίπτωση [όπου ο Νικολάι παρενέβη για να προστατέψει την σύντροφο του φίλου του] ήταν πολύ σημαντικό να παρέμβει κάποιος και να πει ότι αυτό δεν είναι σωστό, ώστε να μπορέσει να ηρεμήσει. (Νικολάι, 18 ετών, Βουλγαρία)

Ωστόσο, δεν θεώρησαν όλοι οι νέοι άνθρωποι σε όλες τις χώρες το σχολείο και το σπίτι ως τα κύρια πλαίσια για την πρόληψη της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων. Στη Βουλγαρία, οι περισσότεροι/-ες νέοι/-ες υποστήριξαν ότι οι ίδιοι οι νέοι πρέπει να μην επιτρέπουν να υπάρχει ΔΒΚ. ΤΗ άποψη αυτή ήταν σε ένα βαθμό κοινή σε όλα τα άτομα που ρωτήθηκαν και στις πέντε χώρες. Οι νέοι/-ες υποστήριξαν ότι οι θετικές και αρνητικές εμπειρίες πρέπει να συζητιούνται μεταξύ φίλων και ότι είναι σημαντικό να μαθαίνουν από τα λάθη των άλλων. Οι συνομηλικοί/-ες δεν θεωρήθηκαν υπεύθυνοι/-ες μόνο για τη μεταβίβαση γνώσεων σχετικά με την πρόληψη της βίας, αλλά θεωρήθηκε ότι τους αναλογεί να παρεμβαίνουν πραγματικά για την πρόληψή της. Άλλοι/-ες νέοι/-ες θεώρησαν ότι το μοναδικό πρόσωπο που μπορεί να μην επιτρέψει στη βία ή την κακοποίηση να συμβεί είναι το ίδιο το άτομο.

Διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις συντροφικές σχέσεις από τη σκοπιά των νέων

Τα κύρια ευρήματα είναι:

- Και στις πέντε χώρες, ο διαδικτυακός και μη διαδικτυακός έλεγχος και επιτήρηση θεωρήθηκε κάτι φυσιολογικό από πολλούς/-ές νέους/-ες.
- Η φραστική κακοποίηση ήταν εκτεταμένη και γινόταν ανεκτή από πολλούς νέους και νέες· η σωματική βία ήταν επίσης κανονικοποιημένη, ιδίως όταν σχετιζόταν με τη χρήση αλκοόλ.

- Η μη διαδικτυακή σεξουαλική πίεση ήταν εκτεταμένη για ορισμένες νέες γυναίκες και στις πέντε χώρες και ήταν κανονικοποιημένη σε τέτοιο βαθμό που ορισμένες φορές δεν αναγνωριζόταν ο βιασμός.
- Νέοι άνθρωποι σε τέσσερις χώρες είχαν στείλει σεξουαλικές εικόνες του εαυτού τους και ιδιαίτερα στην Αγγλία η συμπεριφορά αυτή θεωρείτο φυσιολογική. Ο διαδικτυακός έλεγχος και επιτήρηση και η μη διαδικτυακή κακοποίηση ήταν στενά συνδεδεμένες.
- Η χρήση της κοινωνικής δικτύωσης ως μέσου για τη διάπραξη κακοποίησης έκανε εντονότερο τον αντίκτυπο.
- Ο αντίκτυπος διέφερε ανάλογα με το φύλο, με τις νέες γυναίκες να αναφέρουν σημαντικά πιο επιβλαβή αντίκτυπο από τους νέους άντρες.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Τι είναι μια καλή σχέση;

Καλή είναι μια σχέση όπου εσύ κι ο σύντροφός σου εμπιστεύεστε πραγματικά ο ένας τον άλλο, νιώθετε ότι μπορείτε να μιλήσετε για τα πάντα και ότι μπορείτε να είστε ο εαυτός σας όταν είστε με τον άλλο... Σε μια καλή σχέση, αισθάνεσαι ελεύθερη να ενεργείς αυθόρμητα, χωρίς να σκέφτεσαι από πριν αν χρειάζεται να πεις κάτι. (Σμαράγδα, 17 ετών, Κύπρος)

Το πιο σημαντικό είναι ο σεβασμός και μετά η εμπιστοσύνη και να δίνεις στον άλλο το χώρο του. Αυτό είναι! (Σοφία, 18 ετών, Βουλγαρία)

Σχεδόν όλοι οι νέοι άνθρωποι απάντησαν στην ερώτησή μας τι συνιστά μια καλή σχέση με εκτενείς περιγραφές χαρακτηριστικών μιας υγιούς σχέσης. Μεταξύ αυτών: αμοιβαία εμπιστοσύνη· ειλικρίνεια· ουσιαστική επικοινωνία· παραχώρηση χώρου στο άλλο άτομο· συναισθηματική υποστήριξη και φροντίδα· αίσθηση ασφάλειας και αμοιβαίος σεβασμός. Η εμπιστοσύνη ήταν το πιο κοινό χαρακτηριστικό και εμφανίστηκε και στις 91 συνεντεύξεις.

Εμπειρίες ελέγχου και επιτήρησης στο διαδίκτυο και εκτός

Το πρόβλημα άρχισε όταν του είπα ότι έπρεπε να πάω στην εκκλησία ή σε κάτι δραστηριότητες με τις φίλες μου από την ενορία... οι φωνές και οι καβγάδες ήταν ο κανόνας. (Γκάρια, 17 ετών, Ιταλία)

Και στις πέντε χώρες, ορισμένα από τα νέα άτομα από τα οποία πήραμε συνέντευξη είχαν βιώσει έλεγχο και επιτήρηση, και σε τέσσερις χώρες (εκτός Νορβηγίας) ορισμένα ανέφεραν ότι είχαν χρησιμοποιήσει και τα ίδια αυτή τη συμπεριφορά. Ο διαδικτυακός έλεγχος περιλάμβανε: οδηγίες να μην συνομιλούν ηλεκτρονικά με συγκεκριμένα άτομα ή να διαγράψουν επαφές· πίεση ή εξαναγκασμό να δώσουν κωδικούς για λογαριασμούς στο διαδίκτυο· παρακολούθηση των ηλεκτρονικών τους

συνομιλιών ή συνεχή τηλεφωνήματα για να ελέγξουν πού βρίσκονται. Ο εκτός διαδικτύου έλεγχος περιλάμβανε: περιορισμό των επαφών με φίλους/-ες· να υποδεικνύουν στους/στις συντρόφους τους τι να φορέσουν· να εμφανίζονται απροειδοποίητα και να αναστατώνονται, να ενοχλούνται και να θυμώνουν αν ο/η σύντροφος ήθελε να συμμετάσχει σε κάποια δραστηριότητα χωρίς αυτούς/-ές.

Η κανονικοποίηση του ελέγχου και της επιτήρησης εντός και εκτός διαδικτύου ήταν εμφανής σε ορισμένες περιγραφές. Αν και τα περισσότερα άτομα από τα οποία πήραμε συνέντευξη θεωρούσαν ότι οι αποφάσεις στη σχέση λαμβάνονταν από κοινού και ισότιμα, στην πορεία αποδείχτηκε στις σχέσεις ορισμένων υπήρχε έλεγχος. Η αντίφαση αυτή μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι ορισμένοι νέοι και νέες αποδέχονται την ελεγκτική συμπεριφορά και τη βλέπουν σαν φυσιολογικό μέρος μιας «σημαντικής» σχέσης. Η ανταλλαγή κωδικών γινόταν αποδεκτή ως δεδομένη από ορισμένα άτομα· ο έλεγχος και η επιτήρηση αντιμετωπιζόνταν σαν ένδειξη φροντίδας, αγάπης, προστασίας:

Στην αρχή νόμιζα ότι δεν πείραζε [που με έπαιρνε τηλέφωνο για να ρωτήσει πού ήμουν και ζητούσε λεπτομέρειες, ποιον έβλεπα και τι έκανα]... μέχρι που μου άρεσε κιόλας... το έβλεπα σαν σημάδι ότι νοιαζόταν πραγματικά για μένα. (Κλαούντια, 15 ετών, Ιταλία)

Δεν είναι και πολύ ωραίο να βλέπεις στο Facebook την κοπέλα σου να κάνει «like» σε φωτογραφίες ατόμων που δεν γνωρίζει... όταν το κάνει αυτό είναι σαν να λέει ότι δεν με θέλει. (Χρύσανθος, 16 ετών, Κύπρος)

Στις περιπτώσεις όπου η ελεγκτική συμπεριφορά δεν θεωρούνταν κανονική, γινόταν εντούτοις αποδεκτή από ορισμένους νέους ανθρώπους που ήταν πρόθυμοι να αφήνουν να τους ελέγχουν προκειμένου να είναι ικανοποιημένος/-η ο/η σύντροφός τους ή να αποφεύγουν τις αντιπαραθέσεις: «*Κάνεις τα πάντα για να είναι ευχαριστημένοι*». Ωστόσο, ορισμένα από τα άτομα αυτά είχαν αρχίσει να αμφισβητούν την αποδοχή αυτής της συμπεριφοράς: «*Αν με εμπιστεύεται γιατί κάνει έτσι; Θέλει να με ελέγχει; Δεν είναι εκβιασμός αυτό;*»

Οι νέοι/-ες που είχαν καταφέρει να βάλουν τέλος στον έλεγχο και την επιτήρηση στη σχέση τους, το είχαν καταφέρει είτε αγνοώντας τα –«*μπορώ να κάνω ό,τι θέλω [ό,τι κι αν λένε]*»– είτε τερματίζοντας τη σχέση, είτε παίρνοντας από κοινού την απόφαση να έχουν και τα δύο μέλη ίση ελευθερία: «*Συνειδητοποίησε ότι αν ήθελε να έχει φίλες που να είναι σαν κορίτσια, έπρεπε να σταματήσει*».

Αποστολή σεξουαλικών εικόνων και σεξουαλική πίεση

Σε τέσσερις χώρες, ορισμένοι/-ες από τους νέους/-ες που μας έδωσαν συνέντευξη είχαν στείλει σεξουαλικές τους φωτογραφίες στους/στις συντρόφους τους. Στην Κύπρο κανένας/καμία δεν είχε στείλει εικόνα, αλλά ορισμένοι/-ες νέοι/-ες γνώριζαν άτομα που το είχαν κάνει. Το να τους ζητήσει ο/η σύντροφος μια σεξουαλική εικόνα ήταν αποδεκτό ως φυσιολογικό από τους/τις νέους/-ες στην Αγγλία (είχε ζητηθεί σχεδόν από όλους/-ες κατά καιρούς). Η αποστολή σεξουαλικών εικόνων ήταν κάποιες φορές αμοιβαία και κατόπιν ελεύθερης επιλογής, αλλά η κανονικοποίηση αυτής της συμπεριφοράς στην κουλτούρα ορισμένων ομάδων συνομηλίκων (με εξαίρεση την Κύπρο) οδηγούσε σε προσδοκίες οι οποίες ορισμένες φορές

δημιουργούσαν πίεση και άγχος για της νέες γυναίκες που φοβόντουσαν ότι η άρνησή τους μπορεί να τερμάτιζε τη σχέση: «Δεν θέλω να βάζω εμπόδια ανάμεσά μας [μη στέλνοντας γυμνές φωτογραφίες μου], αλλά συγχρόνως δεν θέλω και να πληγωθώ». Στη Βουλγαρία, τα άτομα που έδωσαν συνέντευξη πίστευαν ότι το να στείλουν ή όχι τέτοιες φωτογραφίες ήταν δική τους επιλογή, αλλά ορισμένα θεωρούσαν ότι είναι κάτι κανονικό για τα νέα κορίτσια:

«Το διαδίκτυο είναι γεμάτο κορίτσια 12-13 χρονών με γυμνές φωτογραφίες ή βίντεο. Για παράδειγμα, χορεύουν και γδύνονται. Ένα κορίτσι ήταν μόλις 8 χρονών και είχε τέτοιο βίντεο... Τα μικρά κορίτσια δεν καταλαβαίνουν. Νομίζουν ότι είναι κάτι φυσιολογικό» (Λόις, 17 χρονών, Βουλγαρία)

Οι περισσότεροι/-ες νέοι/-ες αρνήθηκαν να στείλουν γυμνές εικόνες τους γιατί δεν εμπιστεύονταν τους/τις συντρόφους τους και φοβόντουσαν ότι ήταν πιθανό οι εικόνες να κοινοποιηθούν όταν η σχέση θα τελειώνει:

«Ποτέ δεν έχω στείλει φωτογραφίες σε αγόρια με τα οποία έβγαينا, ένας είχε προσπαθήσει, αλλά δεν πίστευα ότι ήταν απαραίτητο, με πήρε μια φορά μεθυσμένος και ρωτούσε γιατί δεν το έκανα... δεν τον εμπιστευόμουν, θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει αυτή τη φωτογραφία, υπάρχουν συνέπειες, αν τον χωρίζα θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη φωτογραφία εναντίον μου. (Τζούλια, 16 ετών, Νορβηγία)

Η δημιουργία και η κοινοποίηση σεξουαλικών εικόνων και κειμένου περιγράφηκε ορισμένες φορές ως «*συστηματική αμοιβαία ανταλλαγή*» (Ιταλία, κορίτσι, 16 ετών), κατά την οποία οι εικόνες μπορεί να στέλνονταν χωρίς να υπάρχει κάποια πίεση. Ακόμα, μια νέα γυναίκα περιέγραψε τον αρχικό της δισταγμό που εξελίχθηκε σε διασκέδαση, «*μετά από λίγο άρχισε να μου αρέσει κι εμένα... δεν γδυνόμουν εντελώς, αλλά σχεδόν. Μου άρεσε... νόμιζα ότι θα ήταν το μυστικό μας*». Όταν όμως τέτοιου είδους φωτογραφίες κοινοποιήθηκαν σε άλλους ανθρώπους αυτό προκάλεσε μεγάλη ταραχή, ιδίως σε άτομα από θρησκευόμενες οικογένειες ή μικρές κοινότητες. Ακόμα και όταν οι εικόνες και τα προσωπικά μηνύματα δεν είχαν κοινοποιηθεί, η επίγνωση ότι ο/η σύντροφός ή πρώην σύντροφος τις είχε στην κατοχή του δημιουργούσε άγχος σε ορισμένα νέα άτομα, ιδίως νέες γυναίκες:

Κυκλοφορεί με «όλη της τη ζωή» στο κινητό του, έτοιμος να τη μοιραστεί με οποιονδήποτε, όποτε θέλει. (Έρικα, 17 ετών, Νορβηγία)

Κανένας από τους νέους ανθρώπους που έδωσαν συνέντευξη δεν είπε ότι είχε ποτέ ασκήσει σεξουαλική πίεση σε άλλο άτομο. Η εμπειρία να έχουν δεχτεί σεξουαλική πίεση στο διαδίκτυο ήταν φανερή στους νέους ανθρώπους στην Αγγλία, την Ιταλία και τη Νορβηγία. Η κατά πρόσωπο σεξουαλική πίεση και κακοποίηση ήταν πιο εκτεταμένη και την είχαν βιώσει κυρίως νέες γυναίκες και στις πέντε χώρες. Περιλάμβανε εξαναγκαστικό άγγιγμα, φίλημα, στοματικό σεξ και βιασμό. Η σεξουαλική πίεση ήταν κανονικοποιημένη: «*Όταν βγαίνεις με κάποιον και είσαι 15 χρονών, κάνεις σεξ*», και ο βιασμός μέσα στις σχέσεις ορισμένες φορές δεν αναγνωριζόταν: «*Ξέρω πως δεν το ήθελα, αλλά παρ' όλα αυτά έγινε, αλλά δεν το βλέπω σαν τέτοιο [βιασμό]*».

Οι νέες γυναίκες που συμμετείχαν είχαν αναγκαστεί κάποιες φορές να στείλουν πιο απροκάλυπτα σεξουαλικές εικόνες χωρίς να το θέλουν. Σε κάποιες περιπτώσεις, συνέχισαν να το κάνουν επειδή ο σύντροφός τους άσκησε πίεση ή τις απείλησε αν δεν έστελναν περισσότερες φωτογραφίες:

Ένας άλλος τύπος είπε ότι αν δεν του έστελνα μια φωτογραφία από «εκεί κάτω» θα την ποστάριζε [τη φωτογραφία που του είχε ήδη στείλει].
(Μία, 15 ετών, Νορβηγία)

Οι περισσότερες νέες είχαν μιλήσει σε κάποιο στενό φιλικό πρόσωπο για τέτοια περιστατικά, αλλά δεν είχαν έρθει σε επαφή με την αστυνομία από φόβο για την αντίδραση των γονιών τους. Άλλα νέα άτομα ανέφεραν την κακοποίηση και την κοινοποίηση εικόνων αν ένιωθαν βεβαιότητα για την υποστήριξη από την οικογένεια ή τους/τις καθηγητές/-ριες, αλλά μία νεαρή Αγγλίδα που το είχε κάνει παρατήρησε ότι η αστυνομία «δεν έκανε τίποτα πραγματικά, απλώς μου μίλησαν για αυτό το πράγμα και μίλησαν και σε εκείνον». (Βλ. Ενημερωτικό Έγγραφο ΠΕΕΣ 4 για εκτενέστερη παρουσίαση των τρόπων αποκάλυψης των νέων).

Εμπειρίες σωματικής και συναισθηματικής βίας

Τις χτυπάω με λόγια. Πονάει πιο πολύ. (Στεφάν, 18 ετών, Βουλγαρία)

Η μεγάλη πλειονότητα των νέων ανθρώπων που έδωσαν συνεντεύξεις και στις πέντε χώρες είχαν βιώσει συμπεριφορές που μπορούν να περιγραφούν ως συναισθηματική κακοποίηση. Σε τέσσερις χώρες (εκτός από τη Νορβηγία) μικρή ή και μεγάλη μειοψηφία περιέγραψε τη διάπραξη τέτοιων πράξεων. Η συναισθηματική βία περιλάμβανε: εξαπάτηση· μειωτικά σχόλια· ταπείνωση· προδοσία της ιδιωτικότητας· βίαια ξεσπάσματα· και ακραία απόρριψη ακολουθούμενη από αφοσίωση.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι προφορικές προσβολές προέρχονταν και από τους δύο συντρόφους και δεν εκλαμβάνονταν γενικά ως βίαιη συμπεριφορά. Αλλά η συναισθηματική κακοποίηση μπορούσε επίσης να είναι μονόπλευρη και κανονικοποιημένη γιατί «έτσι είναι αυτός. Μου έλεγε πόσο καλή ήμουν που τον ανεχόμουν». Ωστόσο, η σημασία της συναισθηματικής βίας επισημάνθηκε τόσο από τα άτομα που την είχαν υποστεί όσο και από εκείνα που την είχαν ασκήσει:

Για να είμαι ειλικρινής, θα προτιμούσα να έτρωγα ξύλο παρά να έχω αυτόν τον συναισθηματικό πόνο, γιατί αυτά τα πράγματα δεν τα αντέχω και πολύ. (Μπέθανι, 15 ετών, Αγγλία)

Σωματική βία είχε υποστεί τουλάχιστον ένα άτομο που έδωσε συνέντευξη σε κάθε χώρα, και σχεδόν τα μισά από αυτά που έδωσαν συνέντευξη στην Ιταλία. Στη Βουλγαρία και την Ιταλία, ορισμένα νεαρά άτομα περιέγραψαν επίσης την άσκηση σωματικής βίας. Η άσκηση σωματικής βίας φαινόταν να είναι κανονικοποιημένη, ιδιαίτερα όταν υπήρχε και χρήση αλκοόλ. Και πάλι, αυτό ίσχυε τόσο για τους δράστες όσο και για τα θύματα:

Ήταν βλακεία που τη χτύπησα, αν και δεν μετράει άμα είσαι πιωμένος... Δεν ένιωσα άσχημα γιατί [είχε αρνηθεί να χορέψει μαζί μου] από πείσμα.
(Πέτερ, 18 ετών, Βουλγαρία)

...ξέρεις, ήταν λίγο μεθυσμένος, γιατί γυρνούσαμε από ένα πάρτι, και – πράγματι– ίσως κι εγώ δεν έπρεπε να δω τα μηνύματα χωρίς να του το πω. (Μάρτα, 16 ετών, Ιταλία)

Οι νέοι άνθρωποι περιέγραφαν σχεδόν πάντα τη βία σαν μια μορφή αντιποίηση. Ορισμένοι θεώρησαν τη σωματική βία σαν μια κατανοητή αντίδραση επειδή παράκουσαν τις επιθυμίες του συντρόφου τους, παραβίασαν τον ιδιωτικό του χώρο, ή απλώς επειδή ήταν μέρος της προσωπικότητάς του: «Έλεγα στον εαυτό μου, είναι ο θυμός που μιλάει». Οι νέες γυναίκες κατηγορούσαν επίσης τον εαυτό τους για τη βία του συντρόφου τους: «Ένωθα ότι τον ενοχλούσα κι ότι κάπως τον παρακινούσα να το κάνει». Άλλοι, όπως αυτός ο νέος άντρας από την Ιταλία, διαχωρίζαν σαφώς τη συναισθηματική από τη σωματική βία: «δεν πειράζει να καβγαδίζεις και να τσακώνεσαι στα λόγια, αλλά ποτέ, ποτέ δεν πρέπει να ασκείς βία!»

Τα ζητήματα σπάνια συζητιούνταν με ενήλικους, για τους οποίους υπήρχε γενικά η αντίληψη ότι απαξιώνουν τις ανησυχίες των νέων για τις σχέσεις και περιγράφονταν να κάνουν σχόλια όπως: «είσαι πολύ μικρή για να έχεις κατάθλιψη... τα προβλήματά σου δεν είναι πραγματικά».

Ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στην εκτός διαδικτύου κακοποίηση

Μου είχε ζητήσει να μη μιλήσω ποτέ σε ένα συγκεκριμένο αγόρι που είχε κάνει ένα σχόλιο για τις φωτογραφίες που είχα ανεβάσει στο Facebook. Μια φορά που με είδε να μιλάω με αυτό το αγόρι θύμωσε τόσο που κόντεψε να με χαστουκίσει (Τατιάνα, 16 ετών, Κύπρος)

Είναι ίσως χρησιμότερο να αναγνωρίσουμε τις νέες τεχνολογίες κακοποίησης παρά να διαχωρίζουμε συστηματικά τη διαδικτυακή με την εκτός διαδικτύου κακοποίηση, καθώς για τους νέους ανθρώπους το όριο ανάμεσα στον μη διαδικτυακό και τον διαδικτυακό κόσμο είναι ασαφές. Η παρακολούθηση μηνυμάτων μπορεί να οδηγήσει σε πραγματική σωματική βία. Μια νέα γυναίκα από την Ιταλία ανέφερε ότι δέχτηκε αλληπάλληλα χαστούκια επειδή κοίταξε το κινητό τηλέφωνο του συντρόφου της.

Τα τηλέφωνα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αναφέρουν δραστηριότητες εκτός διαδικτύου, όπως στην περίπτωση που μια 18χρονη γυναίκα ανακάλυψε τυχαία ένα μήνυμα που είχε σταλεί στον σύντροφό της, το οποίο περιέγραφε λεπτομερώς τι είχε κάνει σε ένα πάρτι όπου δεν ήταν ο σύντροφός της. Περιέγραψε ότι ένιωσα να την «ελέγχουν όπως δεν το έκαναν ούτε οι γονείς μου!» Αυτό το SMS έγινε η αιτία μιας κατά πρόσωπο αντιπαράθεσης, καθώς «με έπεισε ότι εγώ έφταιγα που διάβαζα τα προσωπικά του μηνύματα».

Η σεξουαλική πίεση συνήθως ασκείται εκτός διαδικτύου. Αν και η ψηφιακή τεχνολογία έχει χρησιμοποιηθεί για τη διακίνηση εικόνων, ορισμένες περιπτώσεις κοινοποίησης έγιναν με την κατά πρόσωπο επίδειξη εικόνων αποθηκευμένων σε κινητά τηλέφωνα και όχι με την ψηφιακή τους προώθηση. Για κάποια άτομα, τα μηνύματα με σεξουαλικό περιεχόμενο δεν οδηγούν στην αποστολή εικόνες και η σεξουαλική οικειότητα στο διαδίκτυο μπορεί να παρακάμψει τις δυσκολίες του σεξ «στην πραγματικότητα... άλλο θέμα αυτό... μπορεί να μείνεις έγκυος... και πρέπει να βρεις και μέρος».

Η τεχνολογία έπαιξε σημαντικό ρόλο στις διαδικτυακές προσβολές: «έγραφε διάφορα πράγματα στον τοίχο του που με μείωναν» και ψηφιακούς διαπληκτισμούς όπου «σε λίγο θα λες “αχ, δεν έπρεπε να το στείλω αυτό!” Και μετά θα πρέπει να ζητήσεις συγγνώμη και μετά έχει κι άλλα». Όμως, συγχρόνως, οι νέοι/-ες προτιμούν τις συζητήσεις μέσω μηνυμάτων καθώς αυτό τους επέτρεπε να σταματήσουν για λίγο· στις κατά πρόσωπο αντιπαραθέσεις «δεν έχεις την πολυτέλεια να κάνεις ένα διάλειμμα».

Έμφυλος αντίκτυπος της ΔΒΚ

Αν μια γυμνή φωτογραφία μου κυκλοφορήσει στο διαδίκτυο, δεν υπάρχει πρόβλημα... για ένα κορίτσι είναι αλλιώς... τι φήμη θα αποκτούσε... (Κάρλο, 17 ετών, Ιταλία)

Σε συμφωνία με τα ευρήματα της έρευνας ΔΣΕΣ (βλ. Ενημερωτικό Έγγραφο ΔΣΕΣ 2), ο αντίκτυπος του ελέγχου και της επιτήρησης που περιγράφηκε από τα άτομα που έδωσαν συνέντευξη ήταν έμφυλος, με τους νέους άντρες να είναι πιθανότερο να νιώσουν θυμωμένοι, να διακόψουν μια επαφή ή να τερματίσουν τη σχέση:

Την άφησα αμέσως γιατί δεν ανέχομαι τέτοια πράγματα. Δεν υπάρχει λόγος. (Στέφανο, 16 ετών, Ιταλία)

Υπήρξαν και ορισμένες νέες γυναίκες που αντιστάθηκαν στον έλεγχο, όμως άλλες κατηγορήσαν τον εαυτό τους: «νιώθω ένοχη που μίλησα στον [πρώην σύντροφο]» και σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα αγόρια περιέγραψαν ότι ένιωσαν θλιμμένες, πληγωμένες, χωρίς αυτοπεποίθηση και απομονωμένες ως συνέπεια της ΔΒΚ. Περιγράφηκαν διαφορετικά πρότυπα για τους δύο συντρόφους της σχέσης και συνήθως ήταν έμφυλα: «Ξέρει τον κωδικό... αλλά τον δικό του δεν μου τον δίνει».

Ο αντίκτυπος της κοινοποίησης σεξουαλικών εικόνων και της σεξουαλικής πίεσης ήταν πολύ πιο προβληματικός για τις νέες γυναίκες, καθώς ήταν ευάλωτες στα πλήγματα στη φήμη τους, αντίθετα από τους νέους άντρες. Στην Κύπρο εμφανίστηκαν ως σημαντικές η γυναικεία παρθενιά και αγνότητα, που «είναι η μοναδική της προίκα». Σε όλες τις χώρες όπου κάναμε συνεντεύξεις, η σεξουαλική πίεση που αναφέρθηκε κατευθυνόταν προς τις νέες γυναίκες.

Οι νέες γυναίκες περιέγραψαν ισχυρότερα αισθήματα οδύνης και φόβου ως συνέπεια της σωματικής βίας: «τον φοβάμαι... νιώθω πραγματικά εντελώς αδύναμη και τρομοκρατημένη». Αντίθετα, οι νέοι άντρες συνήθως ανέφεραν ότι «απλά γέλασα» ή «ενοχλήθηκα και τερμάτισα τη σχέση». Προφορικά πειράγματα που ορισμένοι νέοι άντρες έβλεπαν σαν αστείο, μπορούσαν να βιώνονται ως συντριπτικά:

Στην αρχή, ήταν φανερό πως του φαινόταν πλάκα... Δεν θέλω να το ακούω αυτό το πράγμα συνεχώς... θέλω να σε ακούσω να λες κάτι ωραίο για αλλαγή, κι όχι να λες συνεχώς κάτι φρικτό... (Μόλι, 15 ετών, Αγγλία)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ευαισθητοποίηση πολιτικών και πρακτικών στην Ευρώπη σχετικά με τις εφηβικές συντροφικές σχέσεις και τις νέες τεχνολογίες

1. Η ΔΒΚ πρέπει να διακρίνεται ξεκάθαρα από τον εκφοβισμό και τον διαδικτυακό εκφοβισμό στα έγγραφα για την εφαρμογή πολιτικών, και πρέπει να αναγνωρίζεται η έμφυλη φύση αυτής της μορφής κακοποίησης.
2. Η ευαισθητοποίηση απέναντι στη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων βρίσκεται σε διαφορετικά επίπεδα στις ευρωπαϊκές χώρες, κατά συνέπεια θα πρέπει να υπάρξει μια ευρεία ευρωπαϊκή πολιτική που θα προάγει την ευαισθητοποίηση απέναντι στη διαδικτυακή και μη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων.
3. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις πρέπει να αποσαφηνίσουν και να δώσουν δημοσιότητα στην υπάρχουσα νομοθεσία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την προστασία των νέων από τη ΔΒΚ, στις διαδικτυακές και τις πραγματικές στενές τους σχέσεις. Πρέπει να υπάρξει περαιτέρω έρευνα που θα εξετάσει την αξία και την εφικτότητα της ενίσχυσης της νομοθεσίας ώστε να προστατεύονται οι νέοι/-ες από αυτή τη μορφή βίας.
4. Παρόλο που τα σχολεία είναι εξαιρετικής σημασίας χώροι για την πρόληψη της ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων, το εκπαιδευτικό προσωπικό σε όλη την Ευρώπη φαίνεται να μη διαθέτει την αυτοπεποίθηση και την απαραίτητη ειδικευση για να αντιμετωπίσει το ζήτημα. Η Ε.Ε θα πρέπει να προωθήσει την ενσωμάτωση προγραμμάτων κατάρτισης στο ζήτημα αυτό στην εκπαίδευση των καθηγητών/-ριών.
5. Μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης των νέων στο ζήτημα αυτό γίνεται με αποσπασματικό τρόπο. Η ενσωμάτωση της ΔΒΚ στο σχολικό πρόγραμμα κάθε χώρας θα μπορούσε να προσφέρει μια πιο σταθερή και συστηματική προσέγγιση στην πρόληψη.
6. Οι στρατηγικές πρόληψης και παρέμβασης για τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη δημιουργία κατάλληλων και αποδεκτών υπηρεσιών για τα θύματα. Θα πρέπει να ρωτηθούν οι ίδιοι/-ες οι νέοι/-ες σχετικά με τη μορφή που θα μπορούσαν να έχουν αυτές οι υπηρεσίες.

Συχνότητα και αντίκτυπος εμπειριών διαπροσωπικής βίας και κακοποίησης στις σχέσεις των νέων

1. Πρόκειται για την πρώτη μελέτη της ΔΒΚ μεταξύ των νέων στο γενικό πληθυσμό ευρωπαϊκών χωρών. Τα ευρήματα δείχνουν υψηλά επίπεδα ΔΒΚ μεταξύ των νέων σε όλες τις χώρες που μελετήθηκαν και αυτό θέτει σε κίνδυνο την υγεία και την ευημερία τους τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον. Χρειάζεται να αναπτυχθούν πανευρωπαϊκές πολιτικές με στόχο τη μείωση της ΔΒΚ μεταξύ των νέων. Οι πολιτικές αυτές πρέπει να στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση, την πρόληψη και τις παρεμβάσεις (βλ. Ενημερωτικά Έγγραφα ΔΣΕΣ 1 και 4).

2. Ο ισχυρός συσχετισμός μεταξύ διαδικτυακών και μη διαδικτυακών μορφών ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων φανερώνει ξεκάθαρα τη διασύνδεση ανάμεσα σε αυτές τις μορφές βίας και ελέγχου και τη ζωή των νέων σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η διαδικτυακή κακοποίηση δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται απομονωμένη, αλλά στο πλαίσιο μιας συνολικής στρατηγικής που θα στοχεύει σε όλες τις μορφές ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων.
3. Πολλοί νέοι άνθρωποι έδωσαν θετικές απαντήσεις όταν ρωτήθηκαν για τον αντίκτυπο της αποστολής εικόνας ή μηνύματος. Αυτό έχει συνέπειες για τις πολιτικές και τις πρακτικές με στόχο την εκπαίδευση των νέων σχετικά με την κοινοποίηση σεξουαλικών εικόνων, και για τη δημιουργία νομοθεσίας στον τομέα αυτό.
4. Ο έλεγχος και ο καταναγκασμός χαρακτηρίζουν όλες της μορφές ΔΒΚ που εντοπίστηκαν από αυτή την έρευνα. Σε ορισμένες χώρες αναφέρθηκαν υψηλά ποσοστά σεξουαλικού καταναγκασμού και αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης, με στόχο να αμφισβητηθούν οι επικρατούσες στάσεις και να αλλάξουν οι συμπεριφορές.
5. Ο αντίκτυπος της ΔΒΚ διέφερε ανάλογα με το φύλο. Αυτό έχει επιπτώσεις σχετικά με το περιεχόμενο που πρέπει να έχουν οι εκστρατείες και τα εκπαιδευτικά εγχειρήματα και τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να απευθύνονται σε αγόρια και κορίτσια.
6. Η μελέτη αυτή δείχνει ότι είναι δυνατό να διεξαχθούν έρευνες για ευαίσθητα ζητήματα όπως η ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων πέρα από εθνικούς και γλωσσικούς φραγμούς.

Κίνδυνος και Προστατευτικοί (προγνωστικοί) Παράγοντες για τη θυματοποίηση και την αυτουργία ΔΒΚ

1. Η σταθερότητα της σχέσης κινδύνου και προστατευτικών (προγνωστικών) παραγόντων και στις πέντε χώρες δείχνει ότι μπορεί να απαιτείται μια ανάλογη προσπάθεια να αναγνωριστούν οι νέοι άνθρωποι που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο ΔΒΚ σε όλη την Ευρώπη, καθώς και ο ακόλουθος προσδιορισμός των μέσων για την επίτευξή της.
2. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η οικογενειακή βία και/ή ο εκφοβισμός αποτελούν σημαντικούς παράγοντες βίωσης ή αυτουργίας ΔΒΚ στις σχέσεις των εφήβων. Επομένως, είναι σημαντικό οι σχετικές υπηρεσίες που παρέχουν βοήθεια και υποστήριξη σε παιδιά και νέα άτομα σε σχέση με την οικογενειακή βία, την παιδική κακοποίηση και τον εκφοβισμό, να αναγνωρίσουν ότι οι νέοι αυτοί άνθρωποι μπορεί να διατρέχουν επίσης μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν ή να ασκήσουν ΔΒΚ στις σχέσεις τους, ούτως ώστε να αναπτύξουν κατάλληλους τρόπους αντιμετώπισης. Η έρευνά μας δείχνει ότι αν οι υπηρεσίες και τα προγράμματα παρέμβασης δεν υιοθετήσουν μια πιο ολιστική προσέγγιση στην υποστήριξη νέων ανθρώπων, δεν θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τη διασύνδεση του κινδύνου, της εμφάνισης και του αντίκτυπου των διαφορετικών μορφών βίας κατά την παιδική ηλικία.

3. Η σύνδεση ανάμεσα στις ευρύτερες στάσεις και νόρμες των νέων, ιδίως σε ό,τι αφορά τις αρνητικές έμφυλες στάσεις, απαιτεί πιο προσεκτική μελέτη. Αν και δεν μπορέσαμε να προσδιορίσουμε αιτιότητα, εξακολουθεί να είναι προφανές ότι οι νέοι/-ες που έχουν αρνητικές έμφυλες στάσεις είναι πιθανότερο να υποστούν και/ή να διαπράξουν ΔΒΚ. Οι στάσεις και οι νόρμες, στην κοινωνία και τους κύκλους συνομηλίκων, που δικαιολογούν τη ΔΒΚ πρέπει να αντιμετωπιστούν, και οι νέοι άνθρωποι χρειάζονται υποστήριξη για να καταλάβουν πώς οι στάσεις αυτές διαιωνίζουν την ανισότητα στις σχέσεις των νέων. Τα σχολεία, ως οικουμενικός θεσμός, είναι σημαντικός χώρος για το έργο αυτό.
4. Η σύνδεση ανάμεσα στην τακτική παρακολούθηση πορνογραφικού υλικού, κυρίως από νέους άντρες, και τη χρήση σεξουαλικής βίας στις σχέσεις τους χρειάζεται προσοχή. Η εκπαίδευση γύρω από το σεξ και τις σχέσεις πρέπει να καλύπτει και τη χρήση πορνογραφικού υλικού από τους νέους και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη κριτικής στάσης που θα τους επιτρέπει να διακρίνουν τη διαφορά ανάμεσα στις αξίες και τις συμπεριφορές που προβάλλει η πορνογραφία και εκείνες που χαρακτηρίζουν τις θετικές ερωτικές σχέσεις.

Οι απόψεις των νέων σχετικά με την πρόληψη και την παρέμβαση για τη διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις σχέσεις των νέων

1. Οι νέοι βασίζονται στους/στις συνομηλίκους/-ές τους για να πάρουν υποστήριξη ώστε να αντιδράσουν στη ΔΒΚ, αλλά πολλοί/-ες θα ήθελαν μεγαλύτερη εμπλοκή και από ενήλικους. Για αυτό χρειάζεται οι καθηγητές/-ριες, οι σύμβουλοι, άλλοι/-ες επαγγελματίες και οι γονείς να είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι σε σχέση με τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων και να έχουν πρόσβαση σε σχετική πληροφόρηση και υπηρεσίες. Οι ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές ευαισθητοποίησης πρέπει να στοχεύουν και σε αυτές τις ομάδες. Επιπλέον, πρέπει να δημιουργηθούν υπηρεσίες που να μπορούν να βοηθήσουν αυτές τις άμεσες πηγές υποστήριξης για τους/τις νέους/-ες να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά.
2. Οι νέοι/-ες τόνισαν τη σημασία της οργάνωσης και της εφαρμογής των εγχειρημάτων για την πρόληψη της βίας. Οι πρωτοβουλίες πρόληψης που απευθύνονται στη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων πρέπει να είναι δημιουργικές, να διαμορφώνονται από τη βάση προς την κορυφή, να μην αποκλείουν και να έχουν σεβασμό απέναντι στους ίδιους τους νέους ανθρώπους.
3. Οι νέοι/-ες θέλουν τα σχολεία να παρέχουν πληροφόρηση για τη νομοθεσία σχετικά με τη διαδικτυακή και τη μη διαδικτυακή ΔΒΚ. Αυτό σημαίνει ότι οι εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να διασαφηνίσουν και να συνοψίσουν τη νομοθεσία στους τομείς αυτούς και να παράσχουν πληροφόρηση για με το σχετικό νομικό πλαίσιο σε εκπαιδευτικούς, συμβούλους, επαγγελματίες της ποινικής δικαιοσύνης και της υγείας, καθώς και στους γονείς και τους ίδιους τους νέους ανθρώπους.

4. Μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης των νέων για το ζήτημα αυτό γίνεται με αυτοσχέδιους τρόπους. Η ενσωμάτωση του ζητήματος στα εθνικά σχολικά προγράμματα θα έδινε μια πιο σταθερή και συνεπή προσέγγιση στην πρόληψη.

Διαπροσωπική βία και κακοποίηση στις συντροφικές σχέσεις από τη σκοπιά των νέων

1. Η αναγνώριση του εξαναγκασμού και της βίας στις συντροφικές σχέσεις είναι αποφασιστικής σημασίας αν θέλουμε να καταπολεμηθεί και να τερματιστεί η ΔΒΚ, ωστόσο πολλοί από τους νέους ανθρώπους στις συνεντεύξεις μας αποδέχονταν αυτή τη συμπεριφορά ως φυσιολογική. Η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη ΔΒΚ τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός στις ερωτικές σχέσεις των νέων πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τις κυβερνήσεις της ΕΕ.
2. Οι διαδικτυακές και μη διαδικτυακές μορφές ελέγχου και κακοποίησης τέμνονται στις ζωές των νέων. Η αναγνώριση αυτού του αλληλένδετου χαρακτήρα θα είναι το κλειδί για το σχεδιασμό κατάλληλων στρατηγικών και παρεμβάσεων για την πρόληψη της ΔΒΚ στις ερωτικές σχέσεις των νέων.
3. Τα σχολεία μπορούν να παίξουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της αντίληψης των νέων σχετικά με το τι συνιστά μια θετική σχέση και ποια είδη συμπεριφοράς είναι απαράδεκτα. Οποιοδήποτε πρόγραμμα απευθύνεται σε νέους ανθρώπους πρέπει να στοχεύει τόσο στα θύματα όσο και στους δράστες. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς η διάκριση μεταξύ θυμάτων και δραστών δεν είναι πάντα ξεκάθαρη: ορισμένοι νέοι άνθρωποι έβλεπαν τον εαυτό τους σαν θύμα κακοποίησης ενώ συγχρόνως ασκούσαν άλλες μορφές βίας. Για να αποφευχθούν οι πολώσεις, απαραίτητο πρώτο βήμα είναι η εκμάθηση της σωστής συμπεριφοράς σε ένα μη επικριτικό περιβάλλον.
4. Τόσο τα σχολεία όσο και οι εκστρατείες στα ΜΜΕ πρέπει να χρησιμοποιούνται για να μεταδίδουν μηνύματα σχετικά με τα πιθανά αρνητικά αποτελέσματα της ανταλλαγής σεξουαλικών εικόνων. Πρέπει δε να απευθύνονται σε νεότερες ομάδες παιδιών και νέων, καθώς και σε μεγαλύτερης ηλικίας εφήβους.
5. Η ανισότητα των φύλων διαμορφώνει και συντηρεί τη ΔΒΚ στις σχέσεις των νέων και η επιρροή της πρέπει να αντιμετωπίζεται στην εκπαίδευση και τις σχετικές εκστρατείες. Ορισμένοι νέοι άντρες που συμμετείχαν στη μελέτη αυτή έδειξαν να έχουν επίγνωση της ανισότητας των φύλων. Η συμμετοχή νέων αντρών στις εκστρατείες και τις πρωτοβουλίες, ώστε να στερεότυπα περί ανδρισμού να αμφισβητούνται από τους ίδιους τους νέους άντρες που μπορούν να αποτελέσουν πρότυπα για εναλλακτικές μορφές αρρενωπότητας είναι μια προσέγγιση που μπορεί να αποδειχτεί πολύτιμη. Τα μέτρα που προάγουν την ισότητα των φύλων στα σχολεία πρέπει να ενσωματωθούν σε όλο το σχολικό πρόγραμμα και σε όλες τις όψεις της σχολικής ζωής.

Βιβλιογραφία

Barter, C., McCarry, M., Berridge, D. and Evans, K. (2009) *Partner Exploitation and Violence in Teenage Intimate Relationships*, London, NSPCC

<http://www.nspcc.org.uk/preventing-abuse/research-and-resources/partner-exploitation-and-violence-in-teenage-intimate-relationships/>

Council of Europe; Istanbul (2014) *Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence* (Istanbul convention);

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/about_en.asp

FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) (2014) *Violence Against Women: An EU-Wide Survey*. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results_en.pdf

Holloway, S. and Valentine, G. (2001) 'It's only as stupid as you are': children's negotiations of ICT competence at home and school', *Social and Cultural Geography*, 2, 1, 25-42.

Livingstone, S. and Bober, M. (2004, July) *UK Children Go Online: Surveying the Experiences of Young People and their Parents*. London: LSE.
www.children-go-online.net.

Livingstone, S. and Haddon, L. (2008) 'Risky experience for children online: Charting European research on children and the internet', *Children and Society*, 22, 314-323.

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. with members of the EU Kids Online network (2011) *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries*.
[http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf](http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf)

Wood, M., Barter, C. and Berridge, D. (2010) 'Standing on my own two feet' *Disadvantaged young people and partner violence*, London, NSPCC
<http://www.nspcc.org.uk/globalassets/documents/research-reports/standing-own-two-feet-report.pdf>